

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 4338/22

ע"א 4350/22

לפני :

כבוד השופט דוד מינץ
כבוד השופט (בדימוס) יוסף אלרון
כבוד השופט יחיאל כשר

המערערת ב-ע"א 4338/22 : א. חוצבים במרחבי ישראל בע"מ

המערערים ב-ע"א 4350/22 : 1. ד"ר משה וינברג ושות', עורכי דין ונוטריונים
2. עו"ד אפרים ווגדן

נגד

המשיבים ב-ע"א 4338/22 : 1. מדינת ישראל
2. ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ
3. יהודה בוזגלו
4. ד"ר משה וינברג ושות', עורכי דין ונוטריונים
5. עו"ד אפריים ווגדן

המשיבים ב-ע"א 4350/22 : 1. מדינת ישראל
2. ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ
3. יהודה בוזגלו
4. א. חוצבים במרחבי ישראל בע"מ

המבקשת להצטרף כידידת
בית המשפט :

לשכת עורכי הדין בישראל

ערעורים על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד
(השופטת ד' מרשק מרום), מיום 28.4.2022, ב-ת"פ 20502-
02-19

י' כסלו התשפ"ה (11 דצמבר 2024)

תאריך ישיבה :

בשם המערערת ב-ע"א
4338/22 :

עו"ד ישראל שפיר ; עו"ד אורית פיכטמן רובין

בשם המערערים ב-ע"א
4350/22 :

עו"ד גיא וינברג ; עו"ד אייל בן שמחון ; עו"ר שיר
עובדיה

בשם המשיבה 1 ב-ע"א
4338/22 וב-ע"א 4350/22 :

עו"ד נעמי זמרת ; עו"ד קרן שמיר

פסק-דין

השופט יחיאל כשר:

לפנינו שני ערעורים על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (השופטת ד' מרשק מרום), מיום 28.4.2022, ב-ת"פ 20502-02-19, אשר ניתנה כחלק בלתי נפרד מגזר הדין בעניינם של המשיבים 2-3 (להלן, בהתאמה: ההחלטה ו-גזר הדין). בגדרי ההחלטה, נדחו בקשותיהם של המערערים ב-ע"א 4350/22, ד"ר משה ויינברג ושות' עורכי דין ונוטריונים, ועו"ד אפרים ווגדן (להלן: עורכי הדין), ושל המערערת ב-ע"א 4338/22, חברת א. חוצבים במרחבי ישראל בע"מ (להלן: חוצבים), לשחרור כספי חילוט שנתפסו במסגרת ההליך הפלילי בעניינם של המשיבים 2-3 (להלן ביחד: המשיבים).

רקע והליכים קודמים

1. ביום 10.2.2019, הגישה המשיבה 1 (להלן: המדינה) כתב אישום, נגד חברת ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ (להלן: ביבי כבישים או החברה) ונגד מנהל החברה, מר יהודה בוזגלו (להלן: בוזגלו). בקצרה יתואר כי כתב האישום מייחס למשיבים מתן שוחד בסך של לפחות 3 מיליון ש"ח למנכ"ל נתיבי ישראל (להלן: נת"י), וזאת בתמורה להטבות בפרויקטים שמסרה נת"י לביבי כבישים, ובעד אישור תשלום לביבי כבישים עבור עבודות חריגות, שסוגן, כמותן או מחירן נוספים על הקבוע בחוזה שנחתם בין נת"י לבין החברה. בנוסף, הואשמו המשיבים במרמה בכוונה להתחמק ממס, ברישום כוזב במסמכי תאגיד, ובהלבנת הון של כספי השוחד וכן של כ-230 מיליון ש"ח, שלפי הנטען בכתב האישום, התקבלו מנת"י בתמורה לשוחד.

2. בד בבד עם הגשת כתב האישום, הוגשה בקשה למתן סעד זמני לפי סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון) וסעיף 136 לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973 (להלן: פקודת הסמים המסוכנים), לתפיסת רכוש של המשיבים, שפורט בבקשה, המוערך בשווי כולל של כ-7.5 מיליון ש"ח, עד לסיום ההליך הפלילי בעניינם.

ימים ספורים לאחר מכן, הגישה המדינה בקשה משלימה למתן סעד זמני, למניעת פעולות בכספים שנפסקו לטובת ביבי כבישים כתביעה אזרחית שניהלה ביבי כבישים נגד רכבת ישראל בע"מ (להלן: רכבת ישראל או הרכבת), או בכספים שייפסקו לטובתה בערעור על פסק הדין כתביעה אזרחית, שבאותם ימים היה תלוי ועומד בפני בית משפט זה (להלן: ההליך האזרחי נגד רכבת ישראל). לשם הנוחות יצוין כבר עתה כי

בפסק הדין שניתן באותו ערעור, נפסק לטובת ביבי כבישים, לאחר קבלת ערעור רכבת ישראל על פסק דינו של בית המשפט המחוזי, סך כולל של 8,030,227 ש"ח, בתוספת ריבית והצמדה ממועד הגשת התביעה ועד למועד התשלום בפועל (להלן: הכספים או כספי הזכייה; ראו: ע"א 7649/18 ביבי כבישים ע"פ ופיתוח בע"מ נ' רכבת ישראל בע"מ (20.11.2019)).

בהחלטתו מיום 12.3.2019, הורה בית המשפט המחוזי מרכז – לוד (השופט ח' טרטי) על מתן צווי התפיסה הזמניים שהתבקשו, וזאת בהסכמת הצדדים (צ"א 20546-19 (להלן: תיק הסעדים הזמניים)). יוער כי ביום 4.2.2020, אישר בית המשפט המחוזי בקשה מוסכמת שהגישו הצדדים, להעברת כספי הזכייה שנתפסו אצל רכבת ישראל לקרן חילוט, המנוהלת על-ידי האפוטרופוס הכללי, עד שייקבע, על-ידי בית המשפט, אם יש לחלטם בתום ההליך הפלילי (להלן: קרן החילוט).

3. בהמשך להחלטה על מתן הסעד הזמני לתפיסת כספי הזכייה, הגישו עורכי הדין (הם המערערים ב-ע"א 4350/22 בענייננו), בקשה לשחרר מהכספים שנתפסו את שכר הטרחה המגיע להם, לטענתם, עבור הייצוג המשפטי שסיפקו לביבי כבישים בהליך האזרחי נגד רכבת ישראל. בית המשפט המחוזי דחה את הבקשה, וערעור על החלטת הדחייה התקבל באופן חלקי על-ידי בית משפט זה, באופן שבקשת עורכי הדין הוחזרה לבית המשפט המחוזי, על מנת שיורה על שחרור חלק מכספי הזכייה שנתפסו לטובת עורכי הדין, בתנאים שיקבע בית המשפט המחוזי בהתאם לשיקול דעתו (ע"א 6180/20 ד"ר משה וינברג ושות' נ' מדינת ישראל (13.6.2021) (להלן: פסק הדין בעניין הסעד הזמני)).

בתמצית, יתואר כי בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, אשר חוות הדעת העיקרית בו נכתבה על-ידי חברי, השופט י' אלרון (בהסכמה, לעניין התוצאה, של חברי השופט ע' גרוסקופף וכנגד דעתו החולקת, לעניין התוצאה, של השופט נ' הנדל), נבחנו טענותיהם של עורכי הדין לפי הסייגים לצווי התפיסה הזמניים, הקבועים בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים.

כמפורט בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון מחיל על חילוט רכוש לפי חוק איסור הלבנת הון את סעיפים 36ג עד 36 לפקודת הסמים המסוכנים, בשינויים המחויבים. סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים, מקנה לבית המשפט סמכות להורות על מתן צו זמני להבטחת האפשרות לממש את החילוט בתום ההליך הפלילי (זהו הסעיף מכוחו ניתנו צווי התפיסה הזמניים בענייננו).

לסמכות זו שני סייגים עיקריים, שנועדו להגן על זכויותיו של צד שלישי הטוען לזכות ברכוש:

האחד, מורה כי בית המשפט לא יצווה על חילוט במקרה בו מי שטוען לזכות ברכוש הראה כי הוא מחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, וכן כאשר הוכיח כי הרכוש שימש בעבירה ללא ידיעתו או שלא בהסכמתו, או כי רכש את זכותו ברכוש בתמורה ובתום לב ובלא שיכול היה לדעת כי הוא שימש או הושג בעבירה (סעיף 36ג(א) לפקודת הסמים המסוכנים); השני, קובע כי לבית המשפט סמכות שבשיקול דעת, להימנע מחילוט הרכוש של טוען לזכות שהראה כי הוא מחזיק ב- "זכות מוכרעת", בזכות קניינית או בזכות מעין קניינית ברכוש החילוט, וכי מתקיימים בעניינו "נימוקים מיוחדים", החורגים מעצם הפגיעה הנגרמת לנושה כתוצאה מחילוט (סעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון).

בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, נבחן עניינם של עורכי הדין לפי שני הסייגים הנ"ל, ונמצא כי עורכי הדין אינם מחזיקים בזכות קניינית, מעין קניינית או ב- "זכות מוכרעת" בכספי הזכייה שנתפסו, ועל כן, אין הצדקה להחיל בעניינם את הסייגים לתפיסת הכספים בצו זמני. יחד עם זאת, הודגש כי אין חולק שבידי עורכי הדין התחייבות מצד ביבי כבישים לשלם להם שכר טרחה, בשיעור מוסכם של 20% מהסכום שיתקבל בהליך האזרחי נגד רכבת ישראל. בהתאם לכך, בחוות דעתו קבע חברי, השופט י' אלרון, כי התחייבות זו מקיימת זיקה משמעותית לחלקם של עורכי הדין בכספי הזכייה שנתפסו. עוד קבע חברי כי אף אם התחייבות זו אינה מקימה את אחד הסייגים לתפיסת הכספים, די בה כדי להורות על החזרת הדיון לבית המשפט המחוזי, על מנת שזה יבחן חלופות שיבטיחו את האפשרות לחילוט הכספים בתום ההליך הפלילי, אך יפגעו פחות, בשלב זה, בזכויותיהם של עורכי הדין.

לדברים האמורים הוסיף חברי, השופט ע' גרוסקופף, בחוות דעתו, כי לתמיכה בתוצאה דלעיל יש לצרף את העובדה כי בשלב זה גם זכויות המדינה לחלט את הכספים בתום ההליך הפלילי, בהיקף שהתבקש, טרם נבחנו והוכרעו; את היקפה הרחב של סמכות החילוט מכוח חוק איסור הלבנת הון, המצדיק לאזן את האינטרס הציבורי עם האינטרסים הלגיטימיים של צדדים שלישיים תמי לב; ואת נסיבותיהם הקונקרטיות של עורכי הדין, הכוללות את תרומתם, בלעדית – אין, להיווצרות כספי הזכייה, שמקורם חוקי והם אינם קשורים לעבירות המיוחסות למשיבים. מנגד, השופט נ' הנדל, בחוות דעתו, חלק על תוצאה זו, וסבר כי יש לדחות את הערעור באופן מלא. זאת, על יסוד קביעתו כי בתחרות בין נושים, אין מקום להבחין בין חוב בגין שכר טרחת עורך דין לבין

חוב לו טוען כל ספק שירות אחר, וכן בשים לב לכך שהדרך פתוחה בפני עורכי הדין להגיש תביעה אזרחית נגד ביבי כבישים.

4. ביני לביני, ביום 31.5.2021, הורשעו המשיבים במתן שוחד, על-פי הודאתם בכתב אישום מתוקן, במסגרת הסדר טיעון אליו הגיעו עם המדינה, שהושג בעקבות הליך גישור (להלן: הסדר הטיעון). לפי כתב האישום המתוקן, בוזגלו העביר למנכ"ל נת"י תשלומי שוחד בסך כולל של כ-1,100,000 ש"ח, בעד פעולותיו של מנכ"ל נת"י, במסגרת תפקידו, אשר מיטיבות עם ביבי כבישים.

בכתב האישום המתוקן שהוגש במסגרת הסדר הטיעון נמחק, בין היתר, האישום שייחס למשיבים עבירה של הלבנת הון. בהסדר הטיעון הוסכם כי שווי התועלת שהפיקו המשיבים מהשוחד עומד, לכל הפחות, על סך של כ-10 מיליון ש"ח. בהתאם לכך, הוסכם בהסדר הטיעון כי הצדדים יעתרו במשותף לחילוט הכספים והרכוש של המשיבים לפי סעיף 297 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין או החוק), בסכום האמור, ולהעברתם לקופת המדינה. עוד הוסכם כי סך של 1,500,000 ש"ח מתוך הכספים התפוסים יועברו בנאמנות לבא-כוח המשיבים בהליך הפלילי, עו"ד יניב שגב (להלן: עו"ד שגב), ויוחזקו אצלו בנאמנות עד למתן גזר הדין, אז ישוחררו לידי בוזגלו.

5. ביום 19.7.2021 נערך דיון בבית המשפט המחוזי בחלופות לצו התפיסה הזמני, בהתאם להוראותיו של בית משפט זה בפסק הדין בעניין הסעד הזמני (במסגרת תיק הסעדים הזמניים). בתום הדיון, ניתן תוקף של החלטה להסכמת הצדדים, לפיה במסגרת הצו הזמני, עד לסיום ההליך הפלילי בעניינם של המשיבים, המדינה תעביר לעורכי הדין סך של 2 מיליון ש"ח מהכספים שנתפסו, בכפוף לקבלת ערובות, הכוללות ערבות בנקאית בסך של מיליון ש"ח, ערבות בחתימה של השותפות, וערבות אישית בלתי מסויגת של עו"ד משה ויינברג, בסך של מיליון ש"ח.

6. במסגרת ההליך בתיק העיקרי, אשר היה מצוי בשלב הטיעונים לעונש, ביקשו עורכי הדין מבית המשפט המחוזי להורות על שחרור סכום של 2,463,494 ש"ח מהכספים שיחולטו באופן סופי, בגין שכר הטרחה לו הם זכאים, לטענתם, מכוח הסכם שכר הטרחה שנחתם עם ביבי כבישים על ייצוגה בהליך האזרחי נגד הרכבת (להלן: שכר הטרחה).

בהמשך, פנתה גם חוצבים (היא המערערת ב-ע"א 4338/22 בענייננו) בבקשה לשחרור סך של 1,977,873 ש"ח מקרן החילוט, בגין חוב כספי של ביבי כבישים כלפיה, על עבודות עפר שביצעה עבור ביבי כבישים. בין היתר, טענה חוצבים כי היא הטילה

עיקול על כספי הזכייה עוד בטרם ניתן צו החילוט הזמני, כדי להבטיח שישולם לה החוב, וכי היא מחזיקה בזכות מוכרעת לסכום החוב, בדמות פסק דין בו התקבלה במלואה התביעה השטרית שהגישה נגד ביבי כבישים (ת"א (שלום בת ים) 27636-08-17 א. חוצבים במרחבי ישראל בע"מ נ' בי-בי כבישים עפר ופיתוח בע"מ (31.12.2020) (להלן: פסק הדין בתביעת חוצבים)). עוד טענה חוצבים כי היא חברה בפירוק, שנושיה הם שייפגעו אם לא ישוחרר החוב מקרן החילוט, וכי ספק אם הייתה נקלעת להליך הפירוק מלכתחילה אלמלא כשלה ביבי כבישים מלקיים את חיוביה הכספיים כלפיה.

7. ביום 28.4.2022, נגזר דינם של המשיבים, והוטלו על בוזגלו 12 חודשי מאסר בפועל ועונש מאסר על תנאי, וכן ניתן צו חילוט סופי בהתאם למוסכם בהסדר הטיעון. בהמשך לגזר הדין, וכחלק בלתי נפרד ממנו, נתן בית המשפט המחוזי (השופטת ד' מרשק מרום), החלטה בסוגיית החילוט, היא ההחלטה נושא הערעור שבפנינו, ובגדרה דחה את בקשותיהם של עורכי הדין ושל חוצבים לשחרור חלקים מהכספים שנתפסו.

לעניין בקשתם של עורכי הדין לשחרור כספים מקרן החילוט בגין שכר הטרחה לו הם, לטענתם, זכאים, קבע בית המשפט המחוזי כי טענותיהם של עורכי הדין לזכות קניינית, מעין קניינית או זכות מוכרעת, בכספי הזכייה, נדחו במפורש על-ידי בית משפט זה בפסק דינו בעניין הסעד הזמני. עוד הוסיף בית המשפט המחוזי, כי גם אילו היה נקבע שעורכי הדין מחזיקים בזכות מוכרעת, לא עלה בידם להוכיח כי מתקיימים בעניינם "נימוקים מיוחדים" המצדיקים את מניעת החילוט, כנדרש לפי חוק איסור הלבנת הון. בתוך כך, הובהר כי אין מקום להבחין בין חובותיו של נאשם כלפי עורך דינו לבין חובותיו כלפי נושים אחרים, שככלל אין די בהם כדי למנוע את חילוט רכושו של הנאשם.

אשר לבקשתה של חוצבים, נקבע כי גם היא אינה מחזיקה בזכות קניינית או מעין קניינית בכספים שנתפסו. זאת, מן הטעם שהטלת עיקול על הכספים אינה מקנה זכויות מהותיות לנושה, וכן משום שעל יסוד פסק הדין שניתן לטובתה, זכותה המוכרעת לקבלת הכספים היא זכות אובליגטורית בלבד. כמו כן, בית המשפט המחוזי הגיע למסקנה כי הגם שלחברת חוצבים זכות מוכרעת לכספי הזכייה, גם בעניינה לא הוצגו "נימוקים מיוחדים" המצדיקים למנוע את חילוט הכספים, בהתאם לחריג הקבוע בחוק איסור הלבנת הון. בתוך כך, הדגיש בית המשפט המחוזי כי החילוט עליו הסכימו הצדדים בהסדר הטיעון משקף את שווי התועלת שהפיקו המשיבים מהעבירה בה הורשעו. על כן, נקבע כי חילוט סכום נמוך יותר יפגע בתכליות החילוט – הרתעה ושליטת רווחיהם של המשיבים מהעבירה. עוד נקבע כי לפגיעה בתכליות החילוט תצטרף

גם פגיעה באינטרס הציבורי, מאחר שקבלת הבקשה תוביל, הלכה למעשה, לשימוש בכספי החילוט לפירעון חובות של מי שהורשעו בדין.

בשולי דבריו, ציין בית המשפט המחוזי כי עורכי הדין וחברת חוצבים לא נותרו ללא סעד, שכן הדרך פתוחה בפניהם לנקוט בהליך אזרחי מתאים נגד ביבי כבישים, כדי לקבל את הסכומים להם הם טוענים.

עורכי הדין וחברת חוצבים מיאנו להשלים עם החלטה זו, והגישו, כל אחד מטעמו, את שני הערעורים שבפנינו.

טענות חוצבים

8. בערעור שהגישה חוצבים, נטען כי בניגוד להחלטתו של בית המשפט המחוזי מושא הערעור, פסק הדין בתביעתה של חוצבים נגד ביבי כבישים (הוא פסק הדין בתביעת חוצבים כהגדרתו לעיל) מגלם אישור של העיקול הזמני שהטילה, אצל רכבת ישראל, על כספי הזכייה, ועל כן הזכות המוכרעת בה חוצבים מחזיקה היא זכות קניינית או, לכל הפחות, זכות מעין קניינית.

עוד נטען כי אימוץ הסדר הטיעון על-ידי בית המשפט המחוזי הוביל לשינוי במצב המשפטי, שלא נלקח בחשבון בהחלטתו של בית המשפט המחוזי:

ראשית, נטען כי לאור מחיקת סעיפי האישום שמקורם בחוק איסור הלבנת הון מכתב האישום המתוקן, נשללה מבית המשפט הסמכות למתן צו התפיסה הזמני, שניתן מכוח סעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון.

שנית, נטען כי הסכום שחולט אינו משקף את שווי התועלת ה- "אמיתית" שהפיקו המשיבים מהשוחד, כי אם את ה- "מנגנון המלאכותי" אליו הגיעו המאשימה, ביבי כבישים ובוזגלו, במסגרת הסדר הטיעון, שהינו גדול פי 10, לערך, מסכום השוחד שניתן לפי כתב האישום המתוקן. לטענת חוצבים, הדבר מעורר קושי נוסף מאחר שסעיפי כתב האישום שעסקו בתועלת שהפיקו המשיבים מן השוחד נמחקו מכתב האישום המתוקן. על כן, לטענתה של חוצבים, חילוט סכום נמוך במידת מה ממלוא כספי הזכייה לא יפגע בתכליות החילוט או באינטרס הציבורי, כקביעת בית המשפט המחוזי.

שלישית, נטען כי אישור הסדר הטיעון לעניין החילוט, שאינו לוקח בחשבון את חובותיהם של המשיבים לנושיהם, מוביל לפגיעה בתכלית ההרתעתית ביסוד החילוט, שבהחלטתו ביקש בית המשפט המחוזי למנוע, מאחר שיש בו משום מתן כוח למשיבים

לעשות שימוש נוסף בכספם ככלי במשא ומתן על חומרת האישומים והעונש שייגזר עליהם, וזאת על חשבון נושיהם.

9. חוצבים מוסיפה וטוענת כי מאחר שביבי כבישים הינה חברה חדלת פירעון, חל עליה חוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון). לטענת חוצבים, נקבע בבית משפט זה כי ביסוד החילוט מצויה גם תכלית עונשית, ועל כן, לטענתה, בהתאם להוראות חוק חדלות פירעון, יש לראות בחילוט, בדומה לחוב בגין הטלת קנס, "חוב דחוי" כלפי המדינה, אשר דינו להידחות מפני חובותיה של ביבי כבישים כלפי חוצבים.

כמו כן, לטענת חוצבים, בניגוד למצוין בהחלטתו של בית המשפט המחוזי, ההחלטה שניתנה מותירה אותה ללא כל סעד. זאת, לטענתה, משום שפסק הדין החלוט שניתן לטובתה בתביעת חוצבים אינו ניתן למימוש, עקב היותה של ביבי כבישים חדלת פירעון.

לבסוף, בערעור שהגישה חוצבים נטען כי שגה בית המשפט המחוזי כשקבע שאין "נימוקים מיוחדים" המצדיקים לשחרר את הסכום המבוקש מקרן החילוט. לעניין זה, מתייחסת חוצבים, בין היתר, להליך האזרחי הממושך שניהלה נגד ביבי כבישים, כשהיא נסמכת על העיקול שהטילה על כספי הזכייה, עוד לפני שניתן צו התפיסה הזמני; לזכותה המוכרעת בכספים; לחלקו היחסי המצומצם של הסכום המבוקש מתוך סכום החילוט הכולל; ולהיותה של חוצבים חברה בפירוק, עם נושים רבים אשר הם שמוצאים עצמם נפגעים עקב ההחלטה מושא הערעור.

טענות עורכי הדין

10. בערעור מטעמם, טוענים עורכי הדין כי בית המשפט המחוזי שגה כאשר בחן את סוגיית החילוט הסופי לפי ההסדר הקבוע בחוק איסור הלבנת הון, וכן בכך שהסתמך על קביעותיו של בית משפט זה בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, שניתנו, לטענתם, על יסוד הנסיבות העובדתיות והמשפטיות שהיו נכונות לשלב התפיסה הזמני ושאין נכונות עוד. לטענתם של עורכי הדין, מאחר שהמשיבים הורשעו לבסוף בעבירה לפי חוק העונשין, והאישומים לפי חוק איסור הלבנת הון נמחקו, הסמכות להורות על חילוט נכסיהם מקורה בסעיף 297(א) לחוק העונשין. סמכות זו, לפי הנתען, נבדלת באופן מהותי מהסמכות על-פי הוראות החילוט בחוק איסור הלבנת הון. כך, למשל, נטען כי להבדיל מההסדר הקבוע בחוק איסור הלבנת הון, סעיף 297(א) לחוק העונשין אינו כולל

מנגנון של התנגדות לחילוט, ולכן אינו מושפע מטיב הזכויות של המתנגד לחילוט בנכסים שחולטו.

כמו כן, נטען כי לפי סעיף 297(א) לחוק העונשין, בית המשפט המחוזי היה רשאי להורות על חילוט הסכום שניתן כשוכד, לפי סעיף 297(א)(1) לחוק העונשין, או על חיוב המשיבים לשלם לאוצר המדינה את שווי התועלת שהפיק מן השוכד, לפי סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, אך לא על חילוט שווי התועלת שהופקה מן השוכד. על כן, לטענת עורכי הדין, ישנו קושי בהחלטה לחלט סכום הגבוה פי 10, לערך, מהסכום שניתן כשוכד, על יסוד ההסכמה בהסדר הטיעון כי זהו שווי התועלת שהופקה מביצוע העבירה (או פחות ממנה). עורכי הדין טוענים כי לכל הפחות יש לראות באמור לעיל משום "נימוק מיוחד" המצדיק לשחרר את שכר הטרחה מן הסכום שיחולט.

11. לחלופין, נטען כי גם לפי הסדר החילוט בחוק איסור הלבנת הון, יש לשחרר את שכר הטרחה מקרן החילוט. זאת, מאחר שלטענת עורכי הדין, יש בידם זכות אובליגטורית מוכרעת בכספים, וכן מתקיימים בעניינם "נימוקים מיוחדים". לטענתם של עורכי הדין, קביעותיו של בית משפט זה בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, תוחמו מראש לשאלת צווי התפיסה הזמניים, ולא ניתנה להם הזדמנות מלאה לטעון לעניין התקיימותם של נימוקים מיוחדים, קודם למתן פסק הדין בעניין הסעד זמני. לטענת עורכי הדין, הזדמנות לטעון את טענותיהם כאמור לא ניתנה להם גם בהליך נושא הערעור דנן, בפני בית המשפט המחוזי.

כמו כן, עורכי הדין טוענים כי הם מחזיקים בזכות אובליגטורית מוכרעת, הנתמכת בהצהרה שנתנו המשיבים, במסגרת הצעה להסדר חוב בהליך חדלות פירעון (חדל"ת 44138-07-21). עוד טוענים עורכי הדין, כי יש בידם זכות אובליגטורית מוכרעת מכוח תביעה שהגישו נגד המשיבים לתשלום שכר טרחתם, אשר מתבררת בפני בית משפט השלום ונכון למועד הגשת הערעור טרם ניתן בה פסק דין (ת"א (שלום ת"א) 62661-06-21). לטענת עורכי הדין, בנסיבות העניין אין למשיבים כל טענות הגנה נגד התביעה, וההכרעה בה אינה אלא עניין של זמן, כך שיש לראות בה כבר במועד הגשת הערעור כמגבשת זכות מוכרעת בכספי הזכייה.

לשם הנוחות, יצוין כבר עתה כי לאחר שהתקיים הדיון בערעורים שבפנינו (ביום 11.12.2024), הודיעו עורכי הדין כי ביום 22.3.2025 ניתן פסק דין בתביעתם לתשלום שכר הטרחה (ת"א (שלום ת"א) 62661-06-21 ד"ר משה וינברג ושות', עורכי-דין ונוטריונים נ' בוזגלו (22.3.2025) (להלן: פסק הדין בתביעת שכר הטרחה)). בפסק הדין

האמור, נקבע כי על ביבי כבישים לשלם לעורכי הדין שכר טרחה בסך של 2,500,000 ש"ח, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית ממועד הגשת התביעה ועד מועד התשלום בפועל.

12. לטענת עורכי הדין, עומדים להם גם "נימוקים מיוחדים" נוספים, שהצדיקו כי בית המשפט המחוזי יקבל את בקשתם. בין היתר, נטען כי ישנו ערך ציבורי בשחרור שכר הטרחה, בנסיבות דנן, כדי להגן על זכות הגישה לערכאות של בעלי דין שעורכי דין ירתעו מלייצג, מחשש שלא ניתן יהיה לגבות מהם שכר טרחה, נוכח החילוט. עוד נטען כי קיימת זיקה משמעותית ותרומה של עורכי הדין להיווצרות הכספים שנתפסו, וכי המדינה נתנה הסכמה שבשתיקה להמשך עבודת הייצוג בהליך האזרחי נגד הרכבת, במקביל להליך הפלילי שניהלה נגד המשיבים; כי הכספים לא שימשו בביצוע העבירה או צמחו ממנה; וכי סכום שכר הטרחה המבוקש הוא חלק מצומצם מסכום החילוט הכולל.

13. עורכי הדין מוסיפים וטוענים כי בית המשפט המחוזי שגה משלא שקל את טענתם לזכויות קנייניות בכספי הזכייה, מכוח דוקטרינת הערבוב, חיבור ושינוי נכסים. בעיקרו של דבר, נטען כי בהתאם להוראות סעיפים 4, 5, 6 ו-13 לחוק המיטלטלין, התשל"א-1971 (להלן: חוק המיטלטלין) ויישומם בפסיקה, מאחר שעבודתם היא שאפשרה את הזכייה בהליך האזרחי נגד הרכבת, בסכום שנפסק, עורכי הדין רכשו מעמד קנייני בכספים, לפחות בשיעור שהוסכם בהסכם שכר הטרחה.

לבסוף, נטען כי לפי הידוע לעורכי הדין, בהסכמת המדינה, סכום העומד על 1,500,000 ש"ח, שהוסכם בהסדר הטיעון כי ישוחרר לידי בוזגלו, לא יועבר אליו אלא יישאר בידי עו"ד שגב, שייצג אותו ואת ביבי כבישים בהליך הפלילי, וישמש כתשלום שכר טרחתו. לטענת עורכי הדין, יש באמור משום הפליה פסולה בין עורכי הדין שייצגו את המשיבים בהליכים השונים, ובכלל, הפליה בין נושי המשיבים. כמו כן, נטען כי עצם ההסכמה על השבת חלק מהכספים שנתפסו לידי בוזגלו עצמו, פוגעת בתכלית ההרתעתית של החילוט, ומחלישה מהנמקתו של בית המשפט המחוזי לעניין זה. עורכי הדין מציינים כי במועד הגשת הערעור, מתנהל הליך בעתירה שהגישו בעניין טענותיהם להפליה כאמור (ברם, יצוין כי ביום 13.9.2022 ניתן בהליך זה פסק דין, בגדרו נדחתה העתירה, על הסף, מטעמי שיהוי ואי מיצוי הליכים. ראו: בג"ץ 3636/22 ד"ר משה וינברג ושות', עורכי דין ונוטריונים, ש.ר. נ' מדינת ישראל (13.9.2022)).

14. ביום 22.2.2023 ביקשה לשכת עורכי הדין בישראל (להלן: לשכת עורכי הדין או הלשכה) להצטרף להליך כ- "ידיד בית המשפט", ובהחלטתנו מיום 16.12.2024, קבענו כי הטענות והטיעונים שהועלו על-ידי לשכת עורכי הדין במסגרת בקשתה יילקחו בחשבון בפסק הדין שיינתן על ידנו.

לשכת עורכי הדין מצטרפת לטענותיהם של עורכי הדין, וטוענת כי יש להחריג מהליכי החילוט את זכותם של עורכי הדין לקבל שכר טרחה, וזאת מכמה טעמים. לפי הנטען, חלים בעניינם של עורכי הדין "נימוקים מיוחדים" להחרגתם מהחילוט הסופי, כנדרש בהוראות חוק איסור הלבנת הון, ובהם: הזיקה המשמעותית של עורכי הדין לכספי הזכייה, שאינם קשורים לעבירת השוחד ומקורם חוקי; תרומתם של עורכי הדין להיווצרות הזכות בכספים, שאלמלא עבודתם לא הייתה נוצרת; החשש העקרוני כי אי-החרגת שכר טרחה מחילוט עלולה לפגוע בזכות הגישה לערכאות של מתדיינים, ובמיוחד מתדיינים התלויים בתשלום מכספי הזכייה, מאחר שעורכי דין יירתעו מלייצגם מחשש לאי-תשלום שכר הטרחה על-ידם; וכן מאפייניו של שכר הטרחה במקרה דנן, כשכר עבודה, אשר הוכר בפסיקה, לטענת הלשכה, כנימוק מיוחד המצדיק החרגה מחילוט.

בנוסף, נטען כי לאור מחיקת האישומים שיוחסו למשיבים לפי חוק איסור הלבנת הון, נשמט הבסיס החוקי לצווי התפיסה הזמניים שניתנו והמדינה הייתה צריכה לשחרר את הנכסים שנתפסו. עוד נטען כי התנאים לחילוט בגין עבירת שוחד לפי סעיף 297(א) לחוק העונשין שונים מהותית מתנאי החילוט לפי חוק איסור הלבנת הון. כך, נטען כי לשונו של סעיף 297(א) לחוק העונשין, הקובעת כי בית המשפט "רשאי" להפעיל את סמכויותיו בנסיבות המנויות בסעיף, מעידה על גישה מחמירה פחות בהשוואה להוראת החילוט בסעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון, המורה לבית המשפט לצוות על חילוט כברירת מחדל, "זולת אם סבר שלא לעשות כן מנימוקים מיוחדים שיפרט".

כמו כן, טוענת הלשכה כי החלופה שיושמה במקרה דנן, הקבועה בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, שעניינה באפשרות "לחייב את נותן השוחד לשלם לאוצר המדינה את שווי התועלת שהפיק מן השוחד", נבדלת באופן מהותי מהחלופה הקבועה בסעיף 297(א)(1), "לצוות על חילוט מה שניתן כשוחד". לפי הנטען, ההבחנה בין שתי החלופות בסעיף 297(א) לחוק העונשין מלמדת כי המחוקק לא התכוון לאפשר למדינה לחלט את שווי התועלת שהפיק נותן השוחד, אלא רק את סכום השוחד שניתן. כך, נטען כי הפרשנות שנתנו בתי המשפט למושג "חילוט" אינה כוללת בתוכה את החיוב ב-"שילום" לאוצר המדינה, המוטל לפי סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, אלא, חלף זאת,

יש להתייחס ל-"שילום" כמעין קנס או פיצוי שאדם מחויב לשלם למדינה, שדיני החילוט אינם חלים עליהם.

לחלופין, נטען כי גם אם ייקבע כי יש להתייחס ל-"שילום" לפי סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כ-"חילוט" לפי סעיף 297(א)(1) לחוק העונשין, עדיין אין להחיל עליו את הכללים החלים על חילוט לפי חוק איסור הלבנת הון, כפי שנקבעו בפסיקה. לשכת עורכי הדין טוענת כי ישנם סוגי חילוט שונים, עליהם חלים הסדרים שונים. לעניין זה לשכת עורכי הדין מפנה, למשל, לחילוט מכשירי הגרלה והימורים, הקבוע בסעיף 234 לחוק העונשין, או לחילוט מוצרים שבהם נעברה עבירה לפי חוק המועצות למוצרי פירות וירקות (ייצור וייצוא), התשל"ג-1973, לפי סעיף 48(ג) לחוק זה. לטענתה של הלשכה, כאשר המחוקק מבקש להחיל את דיני החילוט במשמעות שניתנה להם בהסדר אחר, ובפרט לדיני חילוט המקנים למדינה סמכות רחבה, כבחוק איסור הלבנת הון, הוא עושה זאת במפורש.

טענות המדינה

15. בסיכומים מטעמה, עמדה המדינה על חומרתה של עבירת השוחד, ועל תכליתו של החילוט לפי סעיף 297 לחוק העונשין, על שתי החלופות הקבועות בו. בתוך כך, נטען כי הוראת סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין נועדה להשיב לציבור את שנלקח ממנו כתוצאה ממתן השוחד, וכי יש לפרשה בהרחבה, כמעגנת את סמכותו של בית המשפט להורות על חילוט שווי התועלת שהפיק נותן השוחד מביצועו. עוד נטען כי פסיקתו של בית משפט זה אימצה, הלכה למעשה, פרשנות זו לסעיף 297(א)(2).

לטענת המדינה, בניגוד לטענת עורכי הדין, העובדה שסעיף 297 לחוק העונשין אינו קובע כל הסדר או מנגנון להתנגדויות של צדדים שלישיים, איננה הסדר שלילי, ממנו נלמד, לשיטת עורכי הדין, כי כל צד שלישי באשר הוא רשאי להתנגד לחילוט מכוח הסעיף. לשיטת המדינה, קביעת הסדר שלילי כאמור תביא דווקא לחסימה גורפת של צדדים שלישיים, ואף של נאשמים, מהתנגדות לחילוט שיעשה מכוח הסעיף. חלף פרשנות זו, טוענת המדינה כי אין מדובר בהסדר שלילי, כי אם בחסר ("לקונה") בסעיף, אותה יש להשלים באמצעות דברי החקיקה המצויים בסביבתו הנורמטיבית של הסעיף, כמו סעיף 40 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן: פקודת סדר הדין הפלילי). לטענת המדינה, בהיקש מסעיף זה, תנאי סף לקבלת התנגדותו של צד שלישי לחילוט הוא שבידי המתנגד תהיה זכות קניינית או מעין קניינית, דבר שאינו מתקיים בענייננו.

בנוסף לאמור, טוענת המדינה כי התכליות בבסיס הסדר החילוט הקבוע בסעיף 297(א) לחוק העונשין דומות לתכליות של הוראות החילוט בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים, ולכן אין מקום להבחין ביניהן. לפיכך, נטען כי הכלל שנקבע בחוק איסור הלבנת הון, לפיו יש צורך בהוכחת "נימוקים מיוחדים" שיצדיקו את צמצום החילוט, הינו כלל המתאים גם לענייננו. עוד נטען, כי בניגוד לטענות המערערים, מחיקת האישומים לפי חוק איסור הלבנת הון בכתב האישום המתוקן לא שמטה את הבסיס החוקי לצווי התפיסה הזמניים. זאת, מאחר שהן צווי התפיסה הזמניים והן החילוט הסופי ניתנו בהסכמת הצדדים.

16. אשר לטענות עורכי הדין, טוענת המדינה כי: ראשית, בניגוד לטענתם של עורכי הדין בדבר הפגיעה בזכותם לטעון לעניין זכויותיהם הקנייניות או המעין קנייניות בכספי הזכייה, טענותיהם נשמעו בהרחבה, בכתב ובעל-פה, לאורך מספר דיונים. שנית, לעמדת המדינה, טענת עורכי הדין לפיה הם בעלי מעמד קנייני בכספים מכוח דוקטרינת הערבוב, חיבור ושינוי נכסים, סותרת את פסק הדין בעניין הסעד הזמני, ויש בה משום הנחת המבוקש בדבר זכותם הקניינית בכספים. שלישית, נטען כי אין בידי עורכי הדין זכות מוכרעת בחלקם הנטען בכספים, נוכח קביעותיו של בית משפט זה, בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, וכן מפני שלשיטת המדינה אין בהליכים המשפטיים המנוהלים בקשר לשכר הטרחה כדי לגבש זכות מוכרעת (נזכיר, בהקשר זה, כי הסיכומים מטעם המדינה הוגשו בטרם ניתן פסק הדין בתביעת שכר הטרחה).

המדינה מוסיפה וטוענת, כי גם אילו החזיקו עורכי הדין בזכות מוכרעת, לא מתקיימים בעניינם "נימוקים מיוחדים" שמצדיקים להימנע מחילוט כספי הזכייה במלואם. המדינה מפנה לקביעתו של בית משפט זה בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, לפיה אין כל מקום להבחין, לצורך החילוט, בין חובותיו של נאשם כלפי עורך דינו לבין חובותיו כלפי נושים אחרים. לטענתה של המדינה, עורכי הדין לא יצרו את זכותה של ביבי כבישים בכספי הזכייה, אלא רק סייעו לה למצות זכות זו, באופן שאינו שונה, לעמדת המדינה, מסיועו של כל נותן שירות אחר לחברה. לגישת המדינה, תרומתם של עורכי הדין להיווצרות הכספים אינה מצדיקה לצמצם את היקף החילוט, או להעדיף את זכותם של עורכי הדין על פני זכויותיהם של נושים אחרים.

בנוסף, דוחה המדינה את הטענות נגד סבירותו והגינותו של הסדר הטעון, וטוענת כי הוא נערך בהתאם לשיקול דעתם המקצועי של גורמי התביעה, במסגרת הליך גישור שהתנהל בבית המשפט המחוזי. מכל מקום, טוענת המדינה כי אין מדובר במקרה הנמנה על אותם "מקרים נדירים" שבהם יתערב בית המשפט בהסדר טעון. המדינה

מתנגדת גם לטענתה של לשכת עורכי הדין וטוענת כי אין לראות בשכר טרחת עורך דין כשכר עבודה, שעה שפער הכוחות המובנה הקיים ביחסי עובד-מעסיק, המוגן בדיני העבודה, אינו מתקיים ביחסי עורך דין-לקוח, וכן בשים לב לכך שגם עורכי הדין לא ראו כך את יחסיהם עם ביבי כבישים, כפי שנלמד מכך שלא הגישו את תביעתם לבית דין לעבודה.

17. אשר לטענותיה של חוצבים לעניין הנסיבות המתקיימות בעניינה, מוסיפה המדינה וטוענת כי גם בהן אין משום "נימוקים מיוחדים", המצדיקים הימנעות מחילוט חלקה הנטען של חוצבים בכספים. זאת, לטענת המדינה, שכן חוצבים לא הצביעה על אף טעם כבד משקל המצדיק הימנעות מחילוט, מעבר לפגיעה המובנת מאליה בה, כנושה של ביבי כבישים.

הדיון בערעורים

18. ביום 11.12.2024 התקיים בפנינו דיון בערעורים, שבמהלכו שמענו את טענות הצדדים בעל-פה. במסגרת הדיון, שב בא-כוח חוצבים על טענותיה בערעור, ועמד על כך שמשעה שנשמט, לשיטתו, המקור החוקי לצווי התפיסה הזמניים שניתנו, העיקול שהוטל ופסק הדין החלוט בתביעת חוצבים היו צריכים להקנות לה את חלקה הנטען בכספים.

בא-כוחם של עורכי הדין התמקד בטיעונו בפנינו בטענה לפיה בעבודתם ארוכת השנים בייצוג ביבי כבישים בהליך האזרחי נגד הרכבת, היו אלה עורכי הדין שיצרו את כספי הזכיה שנתפסו, ועל כן הם רכשו זכות קניינית או מעין קניינית בכספי הזכיה והינם זכאים לחלקם הנטען בכספים. עוד עמד בא-כוחם של עורכי הדין על הטענה לפיה בית המשפט המחוזי חרג בהחלטתו מהסמכות המוקנית לו בסעיף 297(א) לחוק העונשין, אשר לגישתו אינה מאפשרת להורות על חילוט שווי התועלת שהופקה מהשוחד, אלא רק לחייב בתשלום שווי התועלת לאוצר המדינה.

במענה לשאלות בית המשפט, טענה באת-כוח המדינה כי לעמדת המדינה, יש לראות בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כמקור סמכות לחילוט שווי התועלת שהפיק נותן השוחד מביצוע העבירה, ולא רק לחייבו לשלם את שווי התועלת לאוצר המדינה. באת-כוח המדינה הדגישה כי אף שלשון הסעיף מבחינה לכאורה בין שתי החלופות, תכלית החילוט בעבירת השוחד והאינטרס הציבורי שבחילוט הרווח שהופק מביצוע העבירה בנסיבותיה החמורות, מצדיקים לקרוא לתוך סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין גם סמכות להורות על חילוט שווי התועלת שהופקה.

19. כעולה מתיאור הדברים דלעיל, חלק ניכר מטענות הצדדים התמקד בשאלה האם שגה בית משפט קמא בקבעו כי לא היה מקום לשחרר מקרן החילוט את הכספים שהמערערים טוענים לזכויות בהם. זאת, בהתאם להסדרים הנוגעים למעמדם של צדדים שלישיים הטוענים לזכות בכספים שחולטו, הקבועים בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים. ברם, כפי שטענו עורכי הדין ולשכת עורכי הדין, ההנחה כי ההסדרים הקבועים בחקיקה הנ"ל חלים גם בענייננו, אינה מובנת מאליה.

כמתואר לעיל, במסגרת כתב האישום יוחסו למשיבים עבירות שוחד, מס, רישום כוזב במסמכי תאגיד והלבנת הון. בהתאם, הכספים שבקרן החילוט נתפסו מכוח סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון וסעיף 136 לפקודת הסמים המסוכנים, המאפשרים הגשת בקשה למתן סעד זמני אשר יבטיח את האפשרות של מימוש החילוט בתום ההליך הפלילי, מקום בו הורשע אדם בעבירות לפי סעיפים 3 או 4 לחוק איסור הלבנת הון. ברם, כפי שכבר צוין לעיל, במסגרת הסדר הטיעון שעל בסיסו הורשעו המשיבים ביום 31.5.2021, נמחקו מכתב האישום כלל האישומים שנכללו בו, לרבות האישום בהלבנת הון, ולמעט האישום בעבירת השוחד.

משכך, רלוונטית לענייננו אך ורק הוראת סעיף 297 לחוק העונשין, אשר כותרתו הינה "חילוט ושילום", ובו הסדר חילוט ספציפי לעבירת השוחד, בזו הלשון:

"(א) הורשע אדם על עבירה לפי סימן זה, רשאי בית המשפט, נוסף על העונש שיטיל –

(1) לצוות על חילוט מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו;

(2) לחייב את נותן השוחד לשלם לאוצר המדינה את שווייה של התועלת שהפיק מן השוחד.

(ב) סימן זה אינו מוציא תביעה אזרחית" (ההדגשות הוספו – " כ').

כפי שניתן להיווכח מעיון בנוסחו, סעיף 297 לחוק העונשין אינו מתייחס כלל למעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט או לשילום מכוחו.

יתרה מכך, עיון בנוסחו של סעיף 297 לחוק העונשין מלמד כי המחוקק נקט בלשון אחרת ביחס ל-חילוט מה שניתן כשוחד (סעיף 297(א)(1) לחוק), ול-שילום שוויה

של התועלת שהפיק נותן השוחד מן השוחד (סעיף 297(א)(2) לחוק). נזכיר כי ההסדר השני, שעניינו בנותן השוחד ובשוויה של התועלת שהפיק מן השוחד, הוא הרלוונטי לענייננו.

20. מהאמור לעיל עולה כי בטרם שנוכל לבחון האם שגה בית משפט קמא בקבעו כי המערערים אינם זכאים לחסות תחת ההוראות הקבועות בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים, המקנות לצדדים שלישיים מעמד להתנגד לחילוט, תחילה נדרשים אנו להכריע בשלוש השאלות שלהלן:

הראשונה – נוכח השוני הלשוני בין סעיף 297(א)(1) לחוק העונשין לבין סעיף 297(א)(2) לחוק זה, האם יש לראות בהסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק כהסדר חילוט, על המשמעויות הנלוות לכך. ובמילים אחרות: האם, במסגרת סעיף 297 לחוק העונשין, "שילום" הוא (גם) "חילוט"?

השנייה – ככל שיימצא כי התשובה לשאלה הראשונה הינה חיובית, יהיה עלינו לקבוע האם יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין, הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, נוכח שתיקתה של ההוראה בעניין זה?

השלישית – ככל שגם התשובה לשאלה השנייה תמצא חיובית, יהא עלינו לקבוע האם יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין דווקא את ההסדרים הקבועים בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, כטענת המדינה, או שמא יש לקרוא לתוך סעיף זה הסדר אחר?

להלן אדרש לשלוש השאלות דלעיל, כסדרן.

א. האם, במסגרת סעיף 297 לחוק העונשין, "שילום" הוא (גם) "חילוט"?

21. כפי שצינתי לעיל, השאלה הראשונה הדורשת את הכרעתנו במסגרת הערעורים דנן, הינה האם יש לראות בהסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כהסדר הכולל חילוט, על המשמעויות הנלוות לכך. מענה על שאלה זו מצריך תחילה מתן מענה לשאלה מהו "הסדר חילוט" ומהן המשמעויות הנלוות לסיווג הסדר כ-"הסדר חילוט", בהקשר בו עסקינן – מעמדם של צדדים שלישיים המבקשים להתנגד לחילוט.

22. הסדרי חילוט מאפשרים למדינה ליטול מהנידון רכוש שנעברה בו העבירה, ששימש לביצועה או שמקורו בביצוע העבירה, ולהעבירו לבעלותה של המדינה. הסדרי חילוט מסוימים אף מאפשרים למדינה ליטול מהנידון רכוש בשווי רכוש הקשור לעבירה,

בלא שנדרש להוכיח כי הרכוש שמבוקש לגביו החילוט קשור באופן ישיר לביצוע העבירה. מכוחם של הסדרים אלו ניתן לחלט גם רכוש כשר וחוקי לחלוטין, ובלבד שהוא שווה ערך לרכוש הקשור לעבירה (ראו, למשל: סעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון; סעיף 5(2) לחוק מאבק בארגוני פשיעה, התשס"ג-2003 (להלן: חוק מאבק בארגוני פשיעה); סעיף 31(א)(2) לחוק המאבק בתכנית הגרעין של איראן, התשע"ב-2012 (להלן: חוק המאבק בתכנית הגרעין של איראן)).

כפי שציין חברי השופט י' אלרון באחד המקרים, כלי החילוט הוא כלי "רב עוצמה ורב חשיבות" במסגרת המאבק בפשיעה הכלכלית (ע"פ 5316/22 מדינת ישראל נ' פרנקו, פסקה 29 (10.11.2022) (להלן: עניין פרנקו); וראו גם: ע"א 2966/17 א.ס. אר. אקורד בע"מ נ' מדינת ישראל, פסקה 12 לפסק דינה של חברתי השופטת ר' רונן (29.8.2022) (להלן: עניין א.ס. אר. אקורד); ע"פ 6532/17 מדינת ישראל נ' חסדי דוד לעדת הבוכרים, פסקה 27 (8.4.2018)). בפסיקתו, עמד בית משפט זה על כך שכלי החילוט נועד להשיג שתי תכליות עיקריות: הראשונה, תכלית הרתעתית, שעניינה שלילת התמריץ הכלכלי לביצוע העבירה, ומניעת מצב שבו "חוטא יוצא נשכר"; השנייה, תכלית קניינית, שעניינה נטילת הרכוש שבו מחזיק הנידון שלא כדין מידי (ראו, מיני רבים: ע"פ 6339/18 בלווא נ' מדינת ישראל, פסקה 32 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן בערעורים על גזר הדין (15.1.2020) (להלן: עניין בלווא); בש"פ 6817/07 מדינת ישראל נ' סיטבון, פסקה 34 (31.10.2007) (להלן: עניין סיטבון); ע"פ 7475/95 מדינת ישראל נ' בן שטרית, פ"ד נב(2) 385, 410 (1998) (להלן: עניין בן שטרית)).

יצוין כי יש הסוברים כי לכלי החילוט ישנן תכליות נוספות, בהן תכלית מניעתית (ראו, למשל: ע"פ 8312/17 ברהמי נ' מדינת ישראל, פסקה 36 (17.4.2018)) ותכלית עונשית (ראו, למשל: ע"פ 1982/93 בנק לאומי לישראל בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(3) 238, 244-245 (1994) (להלן: עניין בנק לאומי)). עם זאת, המדובר לכל היותר בתכליות משניות, ולכן לא ארחיב לגביהן בענייננו (להרחבה על תכליות החילוט, ראו: יעל גרוסמן, רוני בלקין וסאלי ליכט איסור הלבנת הון: להלכה ולמעשה 129-131 (מהדורה שנייה 2013)).

23. בצד ההכרה בכך שכלי החילוט הוא כלי חשוב ומרכזי בארסנל הכלים העומדים לרשות המדינה במלחמה בפשיעה, נאמר כי השימוש בכלי זה "טומן בחובו, מטבע הדברים, פגיעה בזכויות קנייניות, אשר זכו להגנה חוקתית בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. פגיעה זו מתעצמת כאשר בעל הזכות ברכוש הוא צד שלישי תם לב, אשר אין לו כל נגיעה לפעילות העבריינית" (עניין א.ס. אר אקורד, פסקה 14 לפסק דינה של חברתי השופטת ר')

1701; ההדגשה הוספה – י' כ'). ודוק, משמעות חילוט הרכוש על-ידי המדינה אינה כי המדינה נכנסת גם היא לקהל הנושים של הנידון, המתחרים על נכסיו, אלא כי הרכוש מושא החילוט ניטל ממסת הנכסים של הנידון ואינו עומד לחלוקה בין נושיו. עמד על הדברים בית משפט זה בציינו כי:

”ברגיל, מתמודדים ביניהם הנושים על חלקם ברכושו של אדם בהתאם לדיני הקדימות החלים במשפט האזרחי. נחיצותם של דינים אלה נובעת בין היתר מהקושי המובנה הטבוע במצבים בהם סך נכסי החייב מצומצם מסך חובותיו ועל כן אין בידו לפרוע את חובותיו כלפיהם במלואם. מקום שהחייב הינו נאשם שהורשע בפלילים ובין נכסיו מצויים גם נכסים שהושגו בעבירה, ואשר על כן מתבקש חילוטם, אין לראות להשקפתי באותם נכסים כחלק בלתי נפרד ממסת נכסיו במישור האזרחי. במילים אחרות, אין באפשרותם של הנושים להיפרע מנכסים אלה, שכן אין באפשרותו של הנאשם-החייב לפרוע חובותיו מרכוש שאינו שלו אלא נתפש רעיונית כשייך לציבור מעצם זיקתו למעשה העבירה. בנקודה זו באה לידי ביטוי העדפת המחוקק את האינטרס הציבורי שבמאבק בהלבנת ההון על אינטרסים המוגנים במשפט הפרטי: המדינה כמחלטת אינה עומדת בשורה אחת עם הנושים ומתחרה עימם על חלקה ברכוש” (עניין טיטבון, פסקה 47; וראו גם: ע”פ 1428/08 ע”ד אורי חורש – המנהל המיוחד של חברת דור עדן חן בע”מ (בפירוק) נ’ מדינת ישראל, פסקה 7 (25.3.2009) (להלן: עניין חורש)).

אכן, חילוט רכושו של הנידון עשוי לגרור פגיעה קשה בצדדים שלישיים הטוענים לזכויות ברכוש מושא החילוט. פגיעה זו קשה במיוחד, מקום בו לא ניתן להיפרע מהנידון שלא על דרך מימוש הנכסים שחולטו, כך שמשמעותו של החילוט הינה כי צדדים שלישיים הטוענים לזכות ברכוש יוותרו בפני שוקת שבורה. אשר על כן, במרבית הסדרי החילוט הפזורים על פני דברי החקיקה השונים, קיימים הסדרים שמטרתם להגן על צדדים שלישיים, על-ידי הקניית זכות טיעון המאפשרת להם לשכנע כי יש להחריג מהרכוש מושא החילוט רכוש שלטענתם יש להם זכות בו (ראו, למשל: סעיפים 21(א) ו-1(ד) לחוק איסור הלבנת הון; סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים; סעיף 11 לחוק המאבק בארגוני פשיעה).

24. הנה כי כן, מן האמור לעיל עולה כי אם ייקבע כי יש לסווג את ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כהסדר חילוט, אזי שהוראת בית המשפט כי על המשחד לשלם לאוצר המדינה את שוויה של התועלת שהפיק מן השוחד, משמעה כי סכום זה מוצא ממסת הנכסים של המשחד, כך שלא מתקיימת תחרות בין נושיו לבין המדינה ביחס

לסכום שחולט. לעומת זאת, ככל שיימצא כי אין לסווג הסדר זה כהסדר חילוט, כי אז יחולו דיני הקדימות הרגילים על התחרות בין נושיו של המשחד לבין המדינה (ובהקשר זה מפנה חוצבים לסעיף 237(1) לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018, הקובע כי תשלומים עונשיים שהוטלו על החייב הינם חובות דחויים).

25. סיווגו של ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כהסדר חילוט או כהסדר שניתן להורות על חילוט מכוחו, מצריך פרשנות של הסעיף הנ"ל. ככל מסע פרשני, גם המסע הפרשני בענייננו צריך להתחיל בלשון החוק. לעניין זה, לדידי, מבחינה לשונית, הביטוי "שילום" בסעיף 297(א)(2) יכול לשאת גם את הפירוש "חילוט". כך, משמעותה של המילה "חילוט" הינה הפקעת או החרמת רכושו של אחר (אברהם אבן-שושן מלון אבן-שושן: מחדש ומעודכן לשנות האלפים 562-563 (משה אזר עורך ראשי 2003); והביטוי "שילום", משמעו נתינת כסף כתשלום לעובד, כפירעון חוב או כפיצוי (שם, בעמ' 2045). כלומר, אף שהביטוי "חילוט" עוסק ברגיל בנטילה מבעל הרכוש, והביטוי "שילום" עוסק ברגיל בנתינה על-ידי בעל הרכוש, ניתן לראות ב-"חילוט" כדרך לאכוף תשלום וב-"שילום" כפעולה שמבוצעת כאשר נעשה "חילוט".

יחד עם זאת, לא ניתן להתעלם מכך שאין מדובר במילים נרדפות, וכן מכך שאותו סעיף בחוק העונשין משתמש בביטוי שונה בשני תתי-סעיפיו: "חילוט", ביחס להסדר החל על הרכוש שניתן למקבל השוחד (סעיף 297(א)(1) לחוק); ו-"שילום", ביחס להסדר החל על השווי הכלכלי שהפיק נותן השוחד מנתינתו (סעיף 297(א)(2) לחוק). כידוע, בשיטתנו קיימת חזקה פרשנית שלפיה למונחים שונים באותו דבר חקיקה יש משמעויות שונות (ראו: בג"ץ 10771/07 גוירצמן נ' המוסד לביטוח לאומי, פ"ד סג(3) 418, 448 (2010); אהרן ברק פרשנות במשפט כרך שני – פרשנות החקיקה 314 (1993) (להלן: פרשנות החקיקה)). ואמנם, לא זו בלבד שבסעיפים אחרים בחוק העונשין ניתנו לביטויים "חילוט" ו-"שילום" מובנים אחרים (הביטוי "חילוט" מופיע בסעיפים נוספים בחוק העונשין בהם נקבעו, במובהק, הסדרי חילוט – ראו, למשל: סעיפים 129, 144(י), 234-235, 428(ב) ו-468-469 לחוק; ואילו הביטוי "שילום" מופיע בעיקר בסעיפים שעניינם קנסות ופיצויים – ראו, למשל: סעיפים 77, 80(א) ו-252א לחוק), אלא שבענייננו אותו סעיף חוק עצמו נוקט בשני ביטויים נפרדים, בתתי-סעיפיו כמפורט לעיל, בעוד כותרת הסעיף הינה "חילוט ושילום".

על פני הדברים, דומה כי באמור לעיל יש כדי להעיד כי כוונתו הסובייקטיבית של המחוקק הייתה להעניק לשני ביטויים אלו משמעות שונה. לאמור, כי המחוקק התכוון כי ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, שעניינו "שילום" התועלת

הכלכלית שהפיק נותן השוחד מנתינתו, אינו הסדר חילוט, כדוגמת ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(1) לחוק העונשין, שעניינו חילוט הרכוש שניתן למקבל השוחד.

לא אכחד כי זו הייתה עמדתי הראשונה בעניין זה. ואולם, כפי שאפרט להלן, עיון בהיסטוריה החקיקתית של סעיף 297 לחוק העונשין, מלמד אחרת.

26. בשנת 1950 הניחה הממשלה על שולחן הכנסת את הצעת החוק לתיקון דיני העונשין (שוחד ושלמונים), התשי"א-1950 (ה"ח 60, 25.12.1950). הצעה זו ביקשה לחולל רפורמה בעבירת השוחד שהייתה קבועה עד לאותה עת בפקודת החוק הפלילי, 1936, ולהחליפה בהסדר מקיף ועדכני יותר של עבירה זו. בין היתר, הצעת החוק הנ"ל ביקשה לקבוע, בצד הגדרתן של עבירות השוחד, הסדר אשר יאפשר להחרים כסף או חפץ שניתנו כשוחד. כך, בסעיף 8 להצעת החוק הנ"ל, שכותרתו הייתה "החרמה", הוצע לקבוע את ההסדר הבא:

"הורשע אדם על עבירה לפי חוק זה, רשאי בית המשפט להחרים את מה שניתן כשוחד או כשלמונים, וכל דבר שבא תמורתו".

במסגרת הדיונים בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת בהכנת הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית, שהתקיימו לאחר שהצעת החוק הנ"ל עברה בקריאה ראשונה, עסקו חברי הוועדה, בין היתר, בנושא בו עסקינן – חיוב נותן השוחד בתשלום התועלת הכלכלית שהפיק ממתן השוחד. כך, במסגרת דיון הוועדה מיום 12.11.1951, אמר שר המשפטים דאז, ד' יוסף, את הדברים הבאים:

"ואשר להערתו של חבר-הכנסת בר-יהודה בענין הגדרת ההצעה, כאן קיימת באמת שאלה פילוסופית: מה עדיף? קרה מקרה שאדם אחד נתן שוחד והשני קיבל. מה אתה מציע, שאנו נחזיר את הכסף? אם נעשה כך, ייצא, שהמדינה עוזרת לאדם שעשה פשעה ונתן שוחד".

בהתייחסו לדברים אלו, השיב ח"כ י' בר-יהודה כי:

"סלח לי, לא זאת אמרתי. אם בגלל השוחד הזה נעשה דבר שהביא נזק למדינה או הנאה חמרת לעבריינים, לא יוחזר השוחד, אלא מה שהושג בעד השוחד על חשבון הכלל. את זה עלינו לקחת בחזרה".

גם בדיון שהתקיים בוועדה ביום 18.12.1951, התייחסו חברי הוועדה לנושא בו עסקינן. בדיון זה, ציין יו"ר הוועדה, ח"כ ע' אסף, כי לעמדתו מקום בו גרם אדם מסוים

בדרך בלתי חוקית הפסד לאוצר, עליו "להחזיר את הסכום הזה [...] כעונש של החזרת כסף אל המדינה שרכש בדרך בלתי חוקית". על רקע זה, בדיון שהתקיים בוועדה ביום 8.1.1952, הונח בפני חברי הוועדה נוסח מתוקן להצעת החוק, כדלקמן:

"הורשע אדם על עברה לפי חוק זה, רשאי בית המשפט –

(1) להחרים מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו;

(2) לחייב את נותן השוחד בתשלום שווייה של התועלת שהפיק מן המעשה המושחת".

כלומר, בעקבות הדיונים הקודמים שנתקיימו בוועדה, הוסף לנוסח הצעת החוק ס"ק (א)(2), הדומה עד למאוד לנוסח העדכני של סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין.

בתום הדיון שהתקיים ביום 8.1.1952, החליטו חברי הוועדה להחליף את הביטוי "שהפיק מן המעשה המושחת", בביטוי "שהפיק כתוצאה ממתן השוחד". בהמשך לכך, בדיון שהתקיים בוועדה ביום 23.1.1952, צוינו הדברים הבאים:

"בהצעת החוק הקודמת נאמר כי בית המשפט רשאי, נוסף על העונש, להחרים את השוחד. הוספנו כי בית המשפט רשאי להחרים גם כל טובת הנאה שנבעה ממתן השוחד" (ההדגשה הוספה – י' כ').

ויוזגש: אף שבמועד זה הצעת החוק שהונחה בפני הוועדה כללה שימוש בביטויים שונים – "להחרים", ביחס למה שנלקח כשוחד, ו-"לחייב את נותן השוחד בתשלום", ביחס לערך הכלכלי שהפיק נותן השוחד מנתנתו – בהסבירם את הסיבה להוספת ס"ק (א)(2) ציינו חברי הוועדה כי כוונתם הייתה להסמיך את בית המשפט "להחרים" גם כל טובת הנאה שנבעה ממתן השוחד. כלומר, מבחינת חברי הוועדה, הביטויים "להחרים" ו-"לשלם" היו ביטויים תחליפיים, שכוונתם הייתה להקנות לבית המשפט את אותה הסמכות.

השינוי היחיד שחל בהצעת החוק בדיון הבא שהתקיים בוועדה, ביום 25.2.1952, כלל את הוספת הביטוי "לאוצר המדינה" לנוסחו של ס"ק (א)(2) (זאת, לצד הוספת ס"ק (ב) הקובע כי "סעיף זה אינו מוציא תביעה אזרחית", אשר הוסף נוכח רצונם של כמה מחברי הוועדה להקנות הגנה לצדדים שלישיים שנפגעו מביצוע עבירת השוחד; וראו: את דברי ח"כ בר-יהודה בדיון וועדת החוקה, חוק ומשפט מיום 18.12.1951; ואת דברי ח"כ נ' חת ונציג משרד המשפטים מר א' ידין, בדיון מיום 30.1.1952).

בתוך כך, ביום 25.2.1952 הונחה הצעת החוק להצבעה בקריאה שנייה ושלישית במליאת הכנסת, בנוסח שלהלן:

"(א) הורשע אדם על עבירה לפי חוק זה, רשאי בית המשפט, נוסף על העונש שיטיל –

(1) להחרים מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו;

(2) לחייב את נותן השוחד לשלם לאוצר המדינה את שווייה של התועלת שהפיק מן השוחד.

(ב) סעיף זה אינו מוציא תביעה אזרחית".

גם בעת הצגת הצעת החוק בפני המליאה, עובר להצבעת חברי הכנסת, הסביר יו"ר הוועדה, ח"כ ע' אסף, את השינוי שעניינו הוספת ס"ק (א)(2) המצוטט לעיל, באופן הבא:

"שינוי נוסף שהוכנס בחוק הוא ביחס להחרמת השוחד. בהצעת החוק שהובאה לקריאה ראשונה בכנסת נאמר, שבית-הדין יהיה רשאי להחרים גם את השוחד לטובת אוצר המדינה. אנו מציעים נוסף לזה, שבית-המשפט יהיה רשאי לחייב גם את נותן השוחד לשלם לאוצר המדינה את שווייה של התועלת שהפיק מהשוחד. אם אדם נתן שוחד וכתוצאה מכך הפיק טובת הנאה, הרי בית המשפט יכול להחרים גם את התועלת, או את ערכה, שהפיק ממתן השוחד..." (פרוטוקול ישיבת הכנסת מיום 25.2.1952, בעמ' 1413; ההדגשה הוספה – י' כ')

גם בדברים אלו, נעשה שימוש תחליפי בביטויים "לשלם" ו-"להחרים" בהקשר אותו עניין עצמו, ללמדך כי המחוקק לא ראה הבדל ביניהם במועד חקיקתו של התיקון לחוק.

למען שלמות התמונה, יצוין כי מאז שאושרה הצעת החוק הנ"ל, בנוסח שצוטט דלעיל לא נערכו שינויים נוספים בהסדר החקיקתי. זאת, עד לחקיקתו של חוק העונשין בשנת 1977. אולם, גם במועד זה, פרט להחלפת הביטוי "להחרים" בחליפו המודרני – "לחלט" – נותר הנוסח שנקבע בחוק לתיקון דיני העונשין (עבירת שוחד), התשי"ב-1952, ללא שינוי.

27. להשקפתי, ההיסטוריה החקיקתית המפורטת דלעיל, מלמדת כי אף שתתי-הסעיפים בסעיף 297 לחוק העונשין עושים שימוש בביטויים שונים ("חילוט" ו-"שילום"), כוונתו הסובייקטיבית של המחוקק לא הייתה להבדיל ביניהם. לכל היותר,

דומה כי השימוש בביטוי "לשלם" נובע מכך שבעוד שמה שניתן כשוחד יכול להיות גם רכוש בעין (כדוגמת רכב, דירה, פריטי יוקרה וכיו"ב), התועלת הכלכלית המופקת ממתן השוחד מוערכת, בהגדרה, במונחים כספיים. לכן, ניתן לשער כי השימוש בביטויים "להחרים" או "לחלט" נועד להתאים לסוגי רכוש שונים, ובעוד שהביטוי "לחלט" מתאים יותר לרכוש בעין, הביטוי "לשלם" מתאים לכך שכאשר עסקינן בתועלת שהופקה ממתן שוחד מדובר, כעניין שבהגדרה, בכסף (הכדל כאמור קיים גם בדין האנגלי, המבחין בין Forfeiture המתייחס לנכס ספציפי, לבין Confiscation המתייחס להוראת תשלום (order to pay) של השווי הכלכלי של הרכוש הקשור לעבירה, שכן העבירה או התועלת שצמחה מביצועה – ראו, באופן כללי, Proceeds of Crime Act 2002 (להלן: POCA)).

על רקע האמור לעיל, דעתי היא כי התכלית הסובייקטיבית של ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, מורה כי יש לראות בהסדר זה כהסדר חילוט.

28. נוסף לאמור, לעמדתו, גם התכלית האובייקטיבית מלמדת על כך שיש לראות בהסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כהסדר חילוט.

עבירת לקיחת השוחד קבועה בסעיף 290(א) לחוק העונשין, בזו הלשון: "עובד הציבור הלוקח שוחד בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו – מאסר עשר שנים או קנס שהוא אחד מאלה, הגבוה מביניהם..." (ההדגשה הוספה – י' כ'). עבירת מתן השוחד, קבועה בסעיף 291 לחוק העונשין, בזו הלשון: "נותן שוחד לעובד הציבור כהגדרתו בסעיף 290(ב) בעד פעולה הקשורה בתפקידו, דינו – מאסר שבע שנים או קנס כאמור בסעיף 290(א)" (ההדגשה הוספה – י' כ'). מהחלק המודגש בנוסח הסעיפים הנ"ל, עולה כי הסימן העוסק בעבירות השוחד בחוק העונשין כבר כולל, כחלק בלתי נפרד מעונשן של עבירות אלו, סמכות להטיל על מבצע העבירה תשלום עונשי בדמות קנס.

ההסדר הקבוע בסעיף 297(א) לחוק העונשין, פותח במילים: "הורשע אדם על עבירה לפי סימן זה, רשאי בית המשפט, נוסף על העונש שהטיל" (ההדגשה הוספה – י' כ'). העולה מהחלק המודגש בסעיף זה, הינו כי תכליתו של סעיף 297 לחוק העונשין אינה להוסיף לבית המשפט סמכות להטיל על מי שהורשע בשוחד עונש כספי (שהרי אפשרות זו כבר עוגנה בסעיף 291), אלא להוסיף לאמצעי האכיפה ביחס לעבירות השוחד נדבך נוסף. ואמנם, הפסיקה קבעה כי חילוט איננו מהווה אמצעי עונשי, אלא אמצעי אכיפתי ייחודי (ראו: ע"פ 6145/15 פישר נ' מדינת ישראל, פסקה 21 (25.10.2015); ע"פ 2333/07 תענך נ' מדינת ישראל, פסקה 260 לפסק דינה של השופטת א' פרוקצ'יה (12.7.2010)). והחשוב לענייננו: אותו פתיח לסעיף 297(א) לחוק העונשין, המורה כי

ההסדרים שיפורטו בהמשכו אינם נועדים לשמש כהסדרים עונשיים, אלא להוסיף לסימן העוסק בעבירות השוחד נדבך נוסף ושונה, חל על פניו, במידה שווה, על שתי החלופות המנויות בו – הן החלופה הקבועה בסעיף 297(א)(1) לחוק (העושה שימוש במונח "חילוט"); הן זו הקבועה בסעיף 297(א)(2) לחוק (העושה שימוש במונח "שילום"). מכאן, שגם בהקשרו של נותן השוחד, האמור בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין לא בא להוסיף סמכות לחייב בתשלום כספי כאמצעי ענישה (שהרי זה קיים כבר בסעיף 291 לחוק העונשין), אלא נדבך נוסף ושונה. מסקנה זו תומכת בגישה לפיה יש לראות במונח "שילום" כמתייחס ל-"חילוט".

יתר על כן, לעמדתו, העמדת כלי החילוט ככלי הנתון בידי רשויות האכיפה במלחמתן בעוברי עבירות השוחד, הינה מוצדקת ומתבקשת ביחס לעבירת מתן השוחד, כשם שהיא מוצדקת ומתבקשת ביחס לעבירת לקיחת השוחד. אעמוד על כך להלן.

29. כפי שציינתי לעיל, ביסוד מוסד החילוט עומדות שתי תכליות עיקריות: הרתעת עבריינים בכוח מביצוע העבירה על-ידי שלילת התמריץ הכלכלי לביצוע העבירה; ונטילת הקניין שהגיע לידי העבריין כתוצאה מביצוע העבירה, בבחינת "הוצאת בלעו של גזלן מפיו".

עבירת השוחד, היא מהחמורות שבעבירות הכלכליות ובעבירות הגורמות לפגיעה בסדרי השלטון והמשפט. לא בכדי כונתה עבירה זו בפסיקתנו "אם כל חטאת בהשחתת מידותיו של השירות הציבורי" (ע"פ 3961/08 רוחן נ' מדינת ישראל, פסקה י"ט (22.10.2008); וראו גם: ע"פ 1188/20 מדינת ישראל נ' נניקשוילי, פסקה 22 (6.1.2022) (להלן: עניין נניקשוילי); כן ראו: מאור אבן-חן עבירות השוחד 24-29 (2017) (להלן: אבן-חן)). החומרה היתרה הגלומה בעבירה זו אינה נחלתו הבלעדית של לוקח השוחד, אלא גם של נותן השוחד. עמד על הדברים בית משפט זה, בציינו כי:

"המחוקק ראה אמנם להחמיר בעונשו של מקבל השוחד יותר מן הנותן, משום שהמקבל הוא עובד ציבור – ובקבלת השוחד יש שימוש פסול בכוח השלטוני המסור לו, ופגיעה אנושה באמונו של הציבור [...] יחד עם זאת, החומרה הגלומה במתן השוחד גם היא רבה עד מאד; ראשית, נותן השוחד הוא שותף – ולעתים הכוח המניע – להשחתת השירות הציבורי. במצבים מסוימים, כאשר נותן השוחד הוא מחולל השחיתות, ראוי להתייחס אליו דווקא בחומרה רבה עוד יותר מאשר אל המקבל" (ע"פ 4506/15 בר נ' מדינת ישראל, פסקה 9 לפסק דינו של חברי השופט נ' סולברג (11.12.2016); וראו גם: עניין נניקשוילי, פסקה 22).

בשים לב לאמור, דעתי היא כי כשם שקיים טעם רב בהעמדת כלי החילוט בידי רשויות האכיפה על מנת להרתיע עובדי ציבור מלקיחת שוחד; כך ישנו טעם בהקניית כלי זה בידי רשויות האכיפה, על מנת ליצור הרתעה מפני מתן שוחד.

כמו כן, כשם שבמסגרת לקיחת שוחד מגיע לידיי העבריין רכוש לא לו, אשר מוצדק ליטול אותו מידיו ולהקנותו לאוצר המדינה; כך גם נותן השוחד מפיך מביצוע העבירה רווח שלא כדין, אשר מוצדק להוציאו מידיו. ודוק, דומני כי דווקא בעבירות השוחד, על שני צדדיה, מתקיים טעם מוגבר לשלילת הרכוש או הרווח שהתקבלו עקב ביצועה ולהעברתם למדינה. זאת, משום שבמובחן מסוגים אחרים של עבירות כלכליות, התועלת שמפיקים נותן השוחד ומקבלו באה ישירות על חשבון הציבור כולו, שכן עצם ביצוע העבירה מעוות את פעולתה התקינה של הרשות הציבורית ופוגע במשאבי הציבור. לפיכך, נטילת הרווחים והעברתם לאוצר המדינה, משמשת גם כהשבה (מוצדקת) לציבור של מה שנגרע ממנו.

30. השאלה האם יש לראות בהסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין כהסדר חילוט אם לאו, טרם זכתה לתשובה מנומקת בפסיקתו של בית משפט זה (אולם ראו החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז – לוד ב-ע"ח 19-11-50374 מדינת ישראל נ' חסוי (19.2.2020), אשר נדרש לשאלה זו ונתן לה תשובה חיובית). יחד עם זאת, בפסיקה אשר יישמה את ההסדר האמור והורתה על תשלום התועלת הכלכלית שהפיק נותן שוחד מכוחו, עשה בית משפט זה שימוש תחליפי במונחים "שילום" ו-"חילוט" (ראו: ע"פ 7593/08 ריטבלט נ' מדינת ישראל, פסקה 91 (1.9.2009)), וכך גם נעשה בכתיבה האקדמית שדנה בסעיף זה (ראו: אבן-חן, בעמ' 226-227). סבורני כי אף בכך יש כדי לתמוך בסיווג ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, כהסדר חילוט.

31. סיכום פרק זה: אף שסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין נוקט בביטוי "שילום", מהטעמים המפורטים לעיל סבורני כי יש לראות בהסדר הקבוע בסעיף זה כהסדר הכולל גם חילוט. אשר על כן, אדרש עתה לעבור לשאלה הבאה העומדת להכרעה, ולקבוע האם יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין, הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט.

ב. האם יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט?

32. את שתיקתו של סעיף 297 לחוק העונשין בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, ניתן לפרש באחת משלוש דרכים: לפי האפשרות הראשונה, מדובר בהסדר שלילי, שלפיו לצדדים שלישיים אין מעמד להתנגד לחילוט, אף אם הם טוענים לזכות ברכוש מושא החילוט. לפי האפשרות השנייה, מדובר בהסדר חיובי שלפיו לכל צד שלישי יש מעמד להתנגד לחילוט, תהא זכותו הנטענת ברכוש מושא החילוט אשר תהא. לפי האפשרות השלישית, מדובר בחסר בלתי מכוון ("לקונה"), אשר יש להשלימו בדרך שיפוטית, על-ידי קריאת הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין (על ההבחנה בין הסדר שלילי, הסדר חיובי וחסר, ראו: בג"ץ 6301/18 השופטת רונית פוזננסקי כץ נ' שרת המשפטים, פסקאות 33-30 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן והאסמכתאות הרבות שם (27.12.2018); אהרן ברק פרשנות תכליתית במשפט 106-109 (2003)).

בהערת אגב אציין כי אין בהיעדרו של הסדר בסעיף 297 לחוק העונשין, לעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, כדי לערער על מסקנתי בסוגיה הקודמת – קריאת הוראת סעיף 297(א)(2) ככוללת גם חילוט. הטעם לכך פשוט: היעדרו של הסדר כאמור נכון גם לגבי הוראת סעיף 297(א)(1), הכוללת, במפורש, את המונח "חילוט".

33. האפשרות כי יש לפרש את שתיקת סעיף 297 לחוק בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט כמבטאת הסדר שלילי בעניין זה, אינה נראית לי נכונה, ולדעתי גם אינה רצויה.

מרבית הסדרי החילוט הפזורים על פני דברי החקיקה השונים, מכילים הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים להתנגד לחילוט. זאת, בין אם על דרך קיומה של הוראה מפורטת בעניין זה בחוק עצמו (ראו, למשל: סעיפים 21(א) ו-1(ד) לחוק איסור הלבנת הון; סעיף 36א(ג) לפקודת הסמים המסוכנים; סעיף 34 לפקודת סדר הדין הפלילי (מעצר וחילופי) [נוסח חדש], התשכ"ט-1969 (להלן: פקודת סדר הדין הפלילי); סעיף 11 לחוק המאבק בארגוני פשיעה; סעיף 129(ב) לחוק העונשין; סעיפים 4 ו-8 לחוק חילוט רווחים מפרסומים שענינם עבירות, התשס"ה-2005); בין אם על דרך החלת הסדר מפורט בעניין זה הקבוע בחוק אחר, תוך התאמתו בשינויים המחויבים (ראו, למשל: סעיף 53 לחוק המאבק בטרור, התשע"ו-2016; סעיפים 144(יא), 235, 377(ב) ו-428(ח) לחוק העונשין; סעיף 18 לחוק למניעת הפצה ומימון של נשק להשמדה המונית, התשע"ח-2018; סעיף 15(ג) לחוק שמירת הניקיון, התשמ"ד-1984; סעיפים 31(א) ו-1(ב) לחוק

המאבק בתכנית הגרעין של איראן). אמנם, בין שלל הסדרי החילוט הקיימים בספר החוקים ניתן למצוא הסדרים נוספים השותקים בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט (ראו, למשל: סעיפים 234 ו-469 לחוק העונשין). ברם, הסדרים אלו מהווים חריג.

יתרה מכך, פירוש שתיקתו של סעיף 297 לחוק העונשין בעניין מעמדם של צדדים שלישיים להתנגד לחילוט כמבטאת הסדר שלילי בעניין זה, תגרום לפגיעה קשה בזכויותיהם של אותם צדדים שלישיים, אשר יימצאו במצב שבו רכושם המוחזק על-ידי אחר נשלל מידיהם לצמיתות. כל זאת, גם במצבים בהם אין להם כל חלק בביצוע העבירה ואף לא ידיעה על כך שרכושם ישמש לביצוע עבירה או שמקורו בביצוע עבירה. ודוק, פגיעה זו חמורה עוד יותר כאשר עסקינן בהסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק, מאשר ביחס לסעיף 297(א)(1) לחוק. זאת, שכן בעוד שההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(1) לחוק מאפשר לחלט "מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו", קרי – את הרכוש שבו נעבירה העבירה; סעיף 297(א)(2) לחוק מאפשר לחלט "את שוויה של התועלת" שהפיק נותן השוחד מנתינתו. כלומר, על יסוד החלופה הקבועה בסעיף 297(א)(2) לחוק, ניתן להורות על חילוט רכוש כשר וחוקי לחלוטין המצוי בידי הנידון, אשר אינו מקיים כל קשר לעבירה (ראו והשוו: גרוסמן בלקין וליכט, בעמ' 128). והרי, הלכה עמנו כי המחוקק, שעה שהוא מוציא תחת ידיו דבר חקיקה, מבקש לקיים ולשמור את זכויות היסוד, לרבות הזכות לקניין (ראו, למשל: בש"פ 537/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 355, 419 (1995); פרשנות החקיקה, בעמ' 561-562).

לפיכך, דעתי היא כי אין לפרש את שתיקת הסעיף כקובעת הסדר שלילי, שכן פרשנות כזו אינה מתיישבת לא עם מבנה החקיקה ולא עם עקרונות היסוד של השיטה המשפטית.

34. גם פירוש שתיקתו של סעיף 297 לחוק העונשין כקובע הסדר חיובי גורף בעניין מעמדם של צדדים שלישיים להתנגד לחילוט, אינה נראית בעיני כנכונה, ואף לא רצויה.

תוצאה לפיה כל אדם הטוען לזכות כלשהי ברכוש שנתפס לצורך חילוט, בין שזכותו חלשה או חזקה, קרובה או רחוקה, ברורה או ספקולטיבית, יהיה רשאי להתייצב ולהתנגד לחילוט, אינה עולה בקנה אחד עם התכליות המונחות ביסוד מוסד החילוט. הכרה בזכות התנגדות גורפת כאמור, מערערת את יכולתו של החילוט להגשים את ייעודו, ופוגעת במטרה המרכזית של שלילת הפירות שהושגו בשל ביצוע עבירות שוחד. פרשנות שכזו משמעותה אף יוצרת תמריץ מובנה לעקיפת החילוט: אם די בכך שאדם יטען לזכות

כלשהי ברכוש כדי לעכב את החילוט או לסכלו, הרי שהעבריינין יוכל מראש לעצב את מערך יחסיו המשפטיים באופן שיקשה על שלילת הרכוש שנצבר עקב העבירה.

תוצאה זו עומדת בסתירה חזיתית לתכלית מרכזית של מוסד החילוט, אשר נועד למנוע מצב שבו מבצע עבירה ייצא נשכר ממעשיו. על כן, יש לדחות לדעתי את הפרשנות לפיה שתיקתו של סעיף 297 לחוק העונשין מלמדת על הסדר המכיר באופן גורף בזכות התנגדות של צדדים שלישיים לחילוט, שכן משמעותה המעשית היא, במידה רבה, סיכול יישומו של כלי מרכזי זה במאבק בעבירות השוחד.

35. להשקפתי, העולה מן האמור לעיל הינו כי יש לפרש את שתיקתו של סעיף 297 לחוק העונשין בעניין מעמדם של צדדים שלישיים להתנגד לחילוט כחסר בלתי מכוון ("לקונה"), אשר יש להשלימו בדרך שיפוטית.

ודוק, קריאת הסדרים חיצוניים אל תוך הסדר חילוט אינה עניין של מה בכך (ראו, למשל: בש"פ 333/21 אבו ג'אבר נ' מדינת ישראל (18.4.2021)). כך, למשל, ב- בש"פ 5828/23 מדינת ישראל נ' תורג'מן (5.2.2024), קבע בית משפט זה כי בשל הפגיעה בזכויותיו הקנייניות של מי שעומדת לו חזקת החפות, לא ניתן לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין הסדר לחילוט זמני, בהיעדר הוראה מפורשת בנוסח הסעיף המסמיכה את בית המשפט לעשות כן. על כן, נפסק כי ככל שהמדינה חפצה בחילוט זמני כאשר כתב האישום אינו מייחס לנאשם עבירה הקבועה בחוק הכולל הסדר חילוט זמני, עליה להגיש בקשה מתאימה לתפיסת חפץ על-פי פקודת סדר הדין הפלילי, על המגבלות הספציפיות הקבועות בהסדר הקבוע שם.

יחד עם זאת, באותו עניין ההסדר אותו התבקש בית המשפט לקרוא אל תוך הסדר החילוט, היה הסדר שמשמעותו הקניית סמכויות חילוט נוספות, על המשמעויות הכרוכות בכך מבחינת הפגיעה בזכויות הפרט; ואילו בענייננו, השאלה הינה האם יש לקרוא אל תוך ההסדר הקבוע בסעיף 297 לחוק העונשין הסדר המסייג את סמכויות החילוט הקבועות בו, ומקנה הגנה מסוימת לצדדים שלישיים.

ואמנם, כך עשה בית משפט זה ביחס לאחד מסעיפי החילוט האחרים השותקים בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט. כוונתי היא לסעיף 469 לחוק העונשין, אשר ביחס אליו החיל בית משפט זה את הוראות פקודת סדר הדין הפלילי (ראו: בש"פ 998/05 פפיסמדוב נ' מדינת ישראל, פסקה ו' (4) (20.3.2005); כן ראו: בש"פ 9639/11 דניס נ' מדינת ישראל (5.3.2012), שם החיל בית משפט זה מגבלות על הסדר

החילוט הקבוע בסעיף 235(א) לחוק העונשין, שמקורן בסעיף 32 לפקודת סדר הדין הפלילי).

על רקע האמור לעיל, סבורני כי חרף הזהירות המתבקשת בכל הנוגע לקריאה שיפוטית של הסדרים אל תוך הסדרי חילוט, בענייננו קריאה שיפוטית זו הינה צודקת ומתבקשת.

משהגעתי למסקנה זו, עליי לקבוע מה טיבו של הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, אותו יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין. לשאלה זו אפנה עתה.

ג. איזה הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין?

36. כמתואר לעיל, בהתייחסותה לשאלה בה עסקינן בפרק זה, טענה המדינה כי יש להחיל על סעיף 297 לחוק העונשין את ההסדר הקבוע בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט בחוק איסור הלבנת הון ובפקודת הסמים המסוכנים, ולחלופין את ההסדר הקבוע בעניין זה בפקודת סדר הדין הפלילי (יוער כי המדינה טענה כי אלטרנטיבה נוספת היא לקבוע כי סעיף 297 לחוק העונשין קובע הסדר שלילי בהקשר זה, אולם אפשרות זו נדחתה על-ידי לעיל).

אכן, חלק ניכר מהסדרי החילוט הקבועים בחקיקה מפנים לדבר חקיקה אחר, וקובעים כי ההסדר הקיים בו בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט יחול, בשינויים המחויבים, ביחס לחילוט לפיהם, מפנים לאחד משני המקורות הנ"ל (לפירוט הסדרים אלו ראו בפסקה 33 לעיל). ברם, בכך אין די. לצורך בחירה בהסדר המתאים בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט אשר אותו יש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין, יש לבחון את הסדר החילוט הקבוע בסעיף זה, לעמוד על מאפייניו הייחודיים, ולהשוותם למאפייני הסדרי החילוט הקבועים במקורות החקיקה האחרים. זאת, מתוך הנחה כי ההסדר הראוי בעניין מעמדם של צדדים שלישיים צריך להיגזר מאופיו המהותי של מנגנון החילוט עצמו, סוג הרכוש שניתן לחלט מכוחו, שיקול הדעת הנתון לבית המשפט ביישומו והאיזונים שהוא משקף.

להשקפתי, המאפיין המשמעותי ביותר של הסדר החילוט הקבוע בסעיף 297 לחוק העונשין, אשר ראוי שידריך אותנו בקביעת טיבו של ההסדר בעניין מעמדם של

צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט שיש לקוראו אל תוך הסעיף הנ"ל, הינו סוג הרכוש שניתן לחלט מכוחו.

37. שני תתי-הסעיפים של סעיף 297 לחוק, מסמיכים את בית המשפט לצוות על חילוט רכוש מסוגים שונים. כך, כפי שכבר הערתי לעיל, סעיף 297(א)(1) לחוק מסמיך את בית המשפט לצוות על חילוט רכוש הקשור בעבירה ("מה שניתן כשחודד ומה שבא במקומו"); בעוד שסעיף 297(א)(2) מסמיך את בית בי המשפט לצוות על "חילוט בשווי" ("שוויה של התועלת שהפיק מן השוחד").

מרבית הסדרי החילוט הקבועים בדברי החקיקה השונים, מסמיכים את בית המשפט לצוות על חילוט רכוש הקשור לעבירה בלבד. ביחס להסדרים אלו, קבע בית משפט זה בפסיקתו כי את הביטוי "הטוען לזכות ברכוש", היכול להתנגד לחילוט, יש לפרש בצמצום. כך, ביחס לביטוי "הטוען לזכות ברכוש" אשר בסעיף 36ג(א) לפקודת הסמים המסוכנים (החל גם על חילוט בהתאם לחוק איסור הלבנת הון מכוח סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון), נקבע כי יש לפרשו כך שהוא מתייחס למי שמחזיק ברכוש מושא החילוט בזכות קניינית או מעין קניינית בלבד. על הטעמים לקביעה זו, עמד בית משפט זה בציינו כי:

"על פי פרשנותה של המדינה, על מנת שייחשב אדם ל'טוען לזכות ברכוש', נדרש כי הוא יהא בעל זכות קניינית ברכוש, ולמצער בעל זכות בנכס מסוים באופן היוצר זיקה בינו כנושה לבין אותו נכס. פרשנות זו תואמת את לשונו של סעיף 36ג(א) לפקודת הסמים, המדבר במי "שרכש את זכותו ברכוש בתמורה ובתום לב". נוסח זה של סעיף 36ג(א) מכוון לדעתי לדרישה כי זכותו של הטוען "תיוחס" לנכס ספציפי. אוסיף, כי דרישת תום הלב והתמורה יוצרת אסוציאציה מתבקשת להוראות השזורות במשפט הפרטי ביחס למצבים של עסקאות נוגדות (דוגמת סעיף 9 לחוק המקרקעין; סעיף 12 לחוק המיטלטלין, תשל"א – 1971) שעניינן בזיקה קניינית לנכס מסוים, ויש בכך כדי לתמוך במסקנה כי גם בהקשר שלפנינו מדובר בטוען לזכות בנכס מסוים. הדרישה כי הטוען לזכות לא ידע על כך שהרכוש שימש בעבירה או שלא יכול היה לדעת כי שימש או הושג בעבירה, תומכת גם היא בפרשנות לפיה טוען לזכות ברכוש הוא מי שרכש זכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, שכן אין זה מתקבל על הדעת כי דרישה זו תוחל על הנושה ביחס לכל נכס מנכסי הנאשם.

זאת ועוד. פרשנות זו מתיישבת עם העדיפות שמקנה שיטתנו לנושה שרכש לו זכות חפצית, קניינית בנכס ספציפי מנכסי החייב-הנאשם, זכות המוגנת כלפי כולי

עלמא, על פני נושה אובליגטורי שאין לו עניין ייחודי בנכס, או זיקה בלתי אמצעית אליו, מעבר לכך שבאמצעותו יכול הוא להיפרע את חובו, כפי שיוכל לעשות גם מנכסים אחרים של החייב, שזכויותיו אינן קשורות לנכס, אלא הן צומחות מהתקשרות נפרדת, שאינה קשורה לנכס, בינו לבין החייב" (עניין סיטבון, פסקה 48).

טעמים נוספים שניתנו לפירוש ביטוי זה כמתייחס לזכות קניינית או מעין קניינית בלבד, הינם כי הקביעה שלפיה גם נושה הטוען לזכות אובליגטורית ברכוש יוכל להתנגד לחילוט, תצרף את המדינה, הלכה למעשה, לקהל הנושים של הנידון, באופן הסותר את מהותו של מוסד החילוט (עניין סיטבון, בפסקה 49). כן, צוין כי פרשנות אחרת יש בה כדי ליתן כלי בידיהם של העבריינים המבקשים למלט את הרכוש שהשיגו מאימת החילוט, "באמצעות יצירת נושים פיקטיביים, או באמצעות התקשרות בעסקאות עם נושים המקורבים להם, שבעת צרה יתייצבו ויטענו לזכות ברכוש, יקבלוהו לחזקתם, אם תבקש המדינה לחלטו, ולמעשה יוותר הרכוש בידי העברייני" (שם, בפסקה 50; וראו גם: עניין אס. אר. אקורד, פסקאות 14, 16 ו-26 לפסק דינה של השופטת ר' רונן והאסמכתאות שם).

יצוין כי גישה דומה נקט בית משפט זה גם ביחס לפרשנות הביטוי "הטוען לבעלות על החפץ שחולט או לזכות בו", הקבוע בסעיף 40 לפקודת סדר הדין הפלילי, עת שנקבע כי "הטוען" לפי סעיף זה הינו מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש מושא החילוט, כמו גם מי שמחזיק בבטוחה ביחס לרכוש האמור (ראו: עניין בנק לאומי וכן את רע"פ 1047/12 רובינשטיין נ' מדינת ישראל (11.3.2012)).

38. לעומת הסדרי חילוט המאפשרים חילוט רכוש הקשור לעבירה, הסדרי החילוט המאפשרים "חילוט בשווי" הינם מועטים. ככל שידיעתי משגת, פרט להסדר בו עסקינן (סעיף 297(א)(2) לחוק), המדובר רק בהסדר הקבוע בסעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון, בהסדר הקבוע בסעיף 5(2) לחוק מאבק בארגוני פשיעה ובהסדר הקבוע בסעיף 31(א)(2) לחוק המאבק בתכנית הגרעין של איראן. ביחס להסדר הקבוע בעניין זה בחוק איסור הלבנת הון, ציין השופט י' אלרון, את הדברים הבאים:

"הואיל וסעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון מאפשר פגיעה רחבה ועמוקה יותר בנכסי הנאשם, יש לפרשו בצמצום תוך נקיטת משנה זהירות מפני פגיעה בזכויות היסוד של הנאשם ושל צדדים שלישיים" (ע"פ 2698/24 סילבר נ' מדינת ישראל, פסקה 43 לפסק דינו של השופט י' אלרון (5.12.2024)).

ואמנם, העובדה כי סעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון מאפשר "חילוט בשווי" הובילה את בית משפט זה לקבוע כי "הטוען לזכות ברכוש" מושא חילוט לפי הוראה זו, אינו רק מי שרכש זכות קניינית או מעין קניינית ברכוש זה, בתמורה ובתום לב ובלי שיכול היה לדעת כי הוא שימש או הושג בעבירה; אלא גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש מושא החילוט. קביעה זו נומקה על-ידי בית המשפט כך:

"היקף הנכסים שעליהם מתפרשת סמכות החילוט הקבועה בחוק – להבדיל מזו הקבועה בפקודה – היא רחבה. הסדר החילוט בחוק אינו מוגבל אך לרכוש עצמו שהוּכַתם בפלילים, אלא חולש על כל מסת הנכסים של הנידון עד לשווי הרכוש המוכתם. בכך יש כדי ליתן מענה למורכבות ולתחכום המאפיינים את עבירות הלבנת ההון. עבירות אלה עוסקות בהגדרתן בשלב מתקדם של שרשרת הפעולות העבריינית שבו הקניין המוחשי הקשור לעבירה מאבד מחשיבותו שכן הוא עשוי לשנות את צורתו או להיות קשה לזיהוי. בשלב זה, לא נותר אלא לרדת למסת הנכסים הכללית של הנידון כדי לאפשר את החילוט, אף אם אין בין הרכוש המחולט הספציפי לבין העבירה דבר.

הצורך להתאים את מתן האפשרות להתנגד לחילוט למיהות בעלי הזכויות ברכוש התפוס שעלולים להיפגע ממנו ולהיקף הנרחב של מסת הנכסים הצפויים לחילוט מחייב, לדעת, לפרש את התיבות "הטוען לזכות ברכוש" בסעיף 21(ד) לחוק באופן רחב יותר שיקיף את כל בעלי הזכויות במסת הנכסים הכללית של הנידון, ולא רק בעלי זכויות קניין ברכוש התפוס. ודוק: כאשר מדובר ב"טוענים לזכות", אין הכוונה לטענה בעלמא, ואין מקום לכך שבמסגרת ההליך הפלילי יתקיימו הליכים לבירור שאלת קיומה או היעדרה של נשייה. לכן, רק בעלי זכות מוכרעת ביחס למסת הנכסים הכללית, או מקצת הימנה, להבדיל למשל מטוענים לעילה בכוח ביחס אליה, נכנסים לגדרה של פרשנות זו לסעיף 21(ד) לחוק" (ע"א 8679/06 חביץ נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (30.12.2008) (להלן: עניין חביץ)).

יחד עם זאת, כבר עתה יצוין כי בפסיקה נקבע כי על מנת שבקשתו של מי שמחזיק בזכות אובליגטורית "מוכרעת" ברכוש מושא חילוט כי זכותו תוחרג מן החילוט תצלח, עליו להצביע על "נימוקים מיוחדים" המצדיקים זאת. עוד נקבע כי הפגיעה הנגרמת לטוען לזכות ברכוש מעצם החילוט, כשלעצמה, אינה מהווה "נימוק מיוחד" להימנע מהחילוט (ראו: שס, פסקאות 9-10 לפסק דינו של המשנה לנשיאה א' ריבלין; פסק הדין בעניין הסעד הזמני, פסקה 12 לפסק דינו של השופט י' אלרון; עניין בלווא, פסקאות 45-46 לפסק דינו של השופט ע' פוגלמן)).

39. אשר להסדרים הנוספים המאפשרים "חילוט בשווי", ככל שידיעתי משגת, בפסיקתו של בית משפט זה לא יושם ההסדר הקבוע בסעיף 31(א)(2) לחוק המאבק בתכנית הגרעין של איראן. כמו כן, השאלה האם "הטוען לזכות ברכוש" הינו רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש מושא החילוט, או גם מי שמחזיק בזכות פחותה בדרגה, לא התעוררה ביחס להסדר הקבוע בסעיף 5(2) לחוק מאבק בארגוני פשיעה. זאת, שכן הפסיקה שיישמה את הסעיף הנ"ל, עסקה ב-"הטוען לזכות ברכוש" שהחזיק בזכות קניינית (ראו: ע"א 7025/12 קמור רכב (1990) בע"מ נ' מדינת ישראל (25.5.2014); בש"פ 10015/07 אביטל נ' מדינת ישראל (23.12.2007)). עם זאת, יצוין כי גם הדין האמריקאי הפדרלי מסמיך את בית המשפט להורות על "חילוט בשווי" מקום בו הורשע אדם בשוחד (ראו: (2025) 21 U.S.C. § 853); וכי לעניין זה "הטוען לזכות ברכוש" אשר יכול להתנגד לחילוט, אינו רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש מושא החילוט, אלא גם מי שמחזיק בזכות פחותה בדרגה (ראו: United States v. Mageean, 649 F.2d 200, 203 (4th Cir. 1987); v. Reckmeyer, 836 F.2d 200, 203 (4th Cir. 1987); (F. Supp. 820 (D. Nev. 1986), aff'd, 822 F.2d 62 (9th Cir. 1987)). דין דומה חל גם בחוק הבריטי הנזכר לעיל (ראו: סעיף 10A ל-POCA).

40. לדעתי, מהסקירה אשר הובאה לעיל עולה כי בכל הנוגע לשאלת מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, נוהג הדין להבחין בין חילוט רכוש הקשור לעבירה לבין "חילוט בשווי":

ביחס לחילוט רכוש הקשור לעבירה, נוהג הדין להקנות מעמד להתנגד לחילוט רק למי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית, ובלבד שזכותם נרכשה בתמורה ובתום לב, ומבלי שיכלו לדעת כי הרכוש שימש או הושג בעבירה.

לעומת זאת, ביחס ל-"חילוט בשווי", מכיר הדין גם במעמדם של מי שמחזיקים בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש, בתנאי שיעלה בידיהם להצביע על "נימוקים מיוחדים" להימנעות מביצוע החילוט. ודוק, דומני כי הכלל שלפיו כנגד "חילוט בשווי" יכול לטעון גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת, יפה אף ביתר שאת ביחס להסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין. זאת, שכן בכל הנוגע להסדר זה, לא זו בלבד שניתן מכוחו לחלט כספים כשרים וחוקיים לחלוטין, אלא ש-"שווי התועלת שהופקה מן השוחד", הינו עניין שעשוי להיות קשה לכימות מדויק ולהוכחה. עמד על הדברים השופט ד"ר מאור אבן-חן, בכתיבתו האקדמית, בציינו כי:

"בשונה מחילוט הרכוש שניתן כשוחד, שם ניתן בדרך כלל לאמוד את שווי טובת ההנאה שקיבל לוקח השוחד,

קשה בהרבה יותר לאמוד שוויה של טובת ההנאה שצמחה לנותן השוחד. ניטול לדומה קבלן ששילם שוחד ובתמורה הצליח להקדים בשנה את אישורי הבנייה שביקש לצרכיו. כיצד ניתן לקבוע את שוויה של טובת ההנאה שקיבל? בדרך כלל, חישוב טובת ההנאה שהפיק נותן השוחד מושפע מגורמים שונים. לא כולם נתונים לשליטתו של נותן השוחד ולא כולם ידועים בעת מתן השוחד, כך שקיים קושי אמיתי להעריך את שוויה של טובת ההנאה" (אבן-חן, בעמ' 228-229).

41. להשקפתי, יישום הדברים דלעיל על ענייננו, מלמד על כך שביחס לכל אחד מתתי-הסעיפים של סעיף 297 לחוק העונשין, יש להכיר ב-"טוען לזכות ברכוש" אחר אשר יכול להתנגד לחילוט. כך, ביחס לסעיף 297(א)(1) לחוק, יש לקבוע כי יוכל להתנגד לחילוט רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית, אשר זכותו נרכשה בתמורה ובתום לב, מבלי שיכול היה לדעת כי הוא שימש או הושג בעבירה.

לעומת זאת, ביחס לסעיף 297(א)(2) לחוק, המאפשר "חילוט בשווי", יש לקבוע כי נוסף למי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, יוכל להתנגד לחילוט גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש.

42. בהמשך לקביעתי דלעיל, נשאלת גם השאלה הבאה: האם גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש של נותן השוחד, צריך להצביע על "נימוקים מיוחדים" על מנת שבקשתו כי בית המשפט לא יורה על חילוט השווי של התועלת שהפיק ממתן השוחד, בהתאם לסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, תתקבל? וככל שכן, האם צריך בית המשפט הדין בבקשה כאמור, לבוחנה בהתאם לאופן שבו פורשה התיבה "נימוקים מיוחדים", ביחס לסעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון?

לטענת המערערים, התשובה לשאלות שלהלן צריכה להיות שלילית. זאת, שכן סעיף 297 לחוק העונשין קובע כי בית המשפט "רשאי לצוות על חילוט", בעוד שסעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון, מורה כי "בית המשפט יצווה על חילוט", אך רשאי להימנע לעשות כן אם הוצגו בפניו "נימוקים מיוחדים". מהבדל זה בין נוסחי הסעיפים הנ"ל, מסיקים המערערים כי לבית המשפט השוקל לצוות על חילוט לאחר הרשעה בעבירת שוחד, נתון שיקול דעת רחב יותר מזה שנתון לבית המשפט הדין ביישומו של סעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון.

אף שטענה זו שובת לב, לא מצאתי לקבלה. כפי שהסביר בית משפט זה בעניין חביץ', אף שהפגיעה בצדדים שלישיים הנגרמת מעצם החילוט הינה ממשית, מדובר במחיר מתחייב על מנת שהשימוש בכלי זה יהיה אפקטיבי. פריצת פתח רחב מידי לטענות

כנגד ביצוע החילוט, עלולה לסכל את תכליותיו ואת השגת יעדיו העיקריים: הרתעת עבריינים בכוח מביצוע העבירה ושלילת שכר העבירה מידיהם. נוכח חומרתה היתרה של עבירת השוחד, עליה עמדתי לעיל, אינני סבור כי קיים טעם לקבוע כי סוג הטענות שיכול להעלות המחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש שהינו מושא לחילוט לפי סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, הינו רחב יותר מסוג הטענות שיכול להעלות המחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש שהינו מושא לחילוט לפי סעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון. יתרה מכך, קביעה אחרת יש בה לדעתי כדי לסתור את ההנחה המושרשת בשיטתנו, שלפיה יש לקיים הרמוניה חקיקתית בין דברי חקיקה שונים, ככל שהדבר אינו סותר את לשונם ותכליתם (ראו, למשל: רע"פ 1553/15 עיסא נ' הוועדה המקומית לתכנון ובניה "השומרון", פסקה 33 לחוות דעת המשנה לנשיאה ס' ג'ובראן (31.10.2017)).

לפיכך, סבורני כי על מנת שתצלח בקשתו של הטוען לזכות אובליגטורית מוכרעת ברכושו של נותן השוחד כי בית המשפט ימנע מלהורות על חילוט רכוש זה, עליו להצביע על "נימוקים מיוחדים", כאשר ביטוי זה יפורש באותו האופן שהוא פורש בהקשרו של חוק איסור הלבנת הון.

43. הנה כי כן, לעמדתי, ההסדר שיש לקרוא אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, הינו כדלקמן:

בכל הנוגע לחילוט בהתאם לסעיף 297(א)(1) לחוק העונשין, יוכל להתנגד לחילוט הרכוש רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש. מקום בו יעלה בידי הטוען להוכיח קיומה של זכות כאמור, וכי זכותו ברכוש נרכשה בתמורה ובתום לב, מבלי שיכול היה לדעת כי הוא שימש או הושג בעבירה, יהיה חייב בית המשפט להימנע מחילוט חלקו ברכוש "שניתן כשוחד ומה שבא במקומו".

לעומת זאת, בכל הנוגע לחילוט בהתאם לסעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, יוכל להתנגד לחילוט לא רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, אלא גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת כלפי נותן השוחד. זאת, בתנאי שיעלה בידיו להצביע על "נימוקים מיוחדים" המצדיקים את ההימנעות מחילוט חלקו ב-"שוויה של התועלת" שהפיק נותן השוחד מנתינתו, כאשר הביטוי "נימוקים מיוחדים" יפורש באותו האופן שבו מפורש ביטוי זה ביחס להסדר הקבוע בחוק איסור הלבנת הון.

44. בנקודה זו, בטרם שאפנה ליישם את הדברים עליהם עמדתי לעיל, במישור העקרוני, על נסיבותיהם הקונקרטיות של הערעורים דנן, סבורני כי מוטב שאעצור ואסכם את המסקנות אליהן הגעתי לעיל:

השאלה הראשונה אותה שאלתי, הייתה האם, בשים לב לכך שסעיף 297(א)(1) לחוק העונשין עושה שימוש בביטוי "חילוט", ואילו סעיף 297(א)(2) לחוק זה עושה שימוש בביטוי "שילום", יש לפרש את ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) כהסדר חילוט אם לאו. לשאלה זו השבתי בחיוב, לאחר שמצאתי כי לשון הסעיף סובלת פרשנות זו, וכי תכליתו הסובייקטיבית ותכליתו האובייקטיבית של סעיף זה מצדדות בפרשנות האמורה.

השאלה השנייה אשר שאלתי לעיל, הייתה האם, נוכח העובדה שסעיף 297 לחוק העונשין אינו מכיל הסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, יש לקרוא הסדר בעניין זה אל תוך הסעיף. גם לשאלה זו השבתי בחיוב, משמצאתי כי פירוש שתיקתו של הסעיף בהקשר זה כהסדר שלילי, שלפיו איש אינו יכול להתנגד לחילוט, תהא הפגיעה בו וברכושו אשר תהא, אינו מתיישב עם האופן שבו בנויים מרבית הסדרי החילוט בספר החוקים וכי הדבר יגרום לפגיעה קשה בזכויותיהם של בעלי הזכויות ברכוש מושא החילוט. עוד מצאתי כי פירוש שתיקתו של הסעיף בהקשר זה כהסדר חיובי, שלפיו כל אדם יכול להתנגד לחילוט, יחתור תחת תכליותיו של מוסד החילוט.

לבסוף, השאלה השלישית אותה שאלתי הייתה מה טיבו של ההסדר בעניין מעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט, אל תוך סעיף 297 לחוק העונשין. לשאלה זו, השבתי כי בכל הנוגע להסדר הקבוע בסעיף 297(א)(1) לחוק, העוסק בחילוט "מה שניתן כשוחד ומה שבא במקומו", יוכל להתנגד לחילוט רק מי שמחזיק בזכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, אשר זכותו נרכשה בתום לב ובתמורה, מבלי שהיה באפשרותו לדעת כי הרכוש קשור לעבירה. מנגד, בכל הנוגע להסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק, העוסק בחילוט "שוויה של התועלת" שהפיק נותן השוחד מנתינתו, יכול להתנגד לחילוט גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש, ובלבד שיוכח קיומם של "נימוקים מיוחדים" לדבר.

עתה, לאחר שעמדתי על המסגרת הכללית, אפנה ליישום הדברים.

מן הכלל אל הפרט

א. האם נשמטה הסמכות להורות על החילוט עקב מחיקת חלק מסעיפי האישום במסגרת הסדר הטיעון

45. במסגרת ערעורם טוענים המערערים, כי אף אם יש לפרש את ההסדר הקבוע בסעיף 297(א)(2) לחוק כקובע הסדר חילוט, בנסיבות העניין דנן לא ניתן לעשות בו

שימוש כדי לחלט את הכספים שנתפסו ביום 12.3.2019. זאת, משום שכספים אלו נתפסו מכוח ההסדר הקבוע בסעיף 136 לפקודת הסמים המסוכנים (החל ביחס לחוק איסור הלבנת הון, מכוח סעיף 23 לחוק זה). ואולם, במסגרת הסדר הטיעון שנכרת ביום 31.5.2021, נמחקו מכתב האישום האישומים בעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון שיוחסו לחברה ולבוזגלו, ומשכך נשמט הבסיס החוקי להחזקת הכספים שנתפסו. לפיכך, לטענת המערערים, במועד זה היה על המדינה לשחרר את הכספים שנתפסו, ועתה אין בסמכותה לחלטים.

46. טענה דומה לטענת המערערים נדונה בפסק הדין ב-ע"פ 2555/13 נחמיאס נ' מדינת ישראל (9.1.2014) (להלן: עניין נחמיאס). באותו עניין, הואשם המערער בעבירות לפי חוק איסור הלבנת הון ולפי חוק מאבק בארגוני פשיעה, ורכושו נתפס מכוח הסדרי החילוט הרלוונטיים בחוקים אלו. בהמשך, כרתו הצדדים הסדר טיעון, שלפיו המערער יודה בעובדות כתב אישום מתוקן בעבירת סיוע לאחר להתחמק מתשלום מס לפי סעיפים 220(4) ו-5 לפקודת מס הכנסה [נוסח חדש] (להלן: פקודת מס הכנסה), והמערער הורשע על בסיס הודאתו בעבירה הנ"ל. בגזר דינו, הורה בית המשפט המחוזי, בין היתר, על חילוט הרכוש, בנימוק שלפיו המערער הסכים כי רכוש זה יחולט במסגרת הסדר טיעון.

על פסק דינו של בית המשפט המחוזי הוגש ערעור לבית משפט זה. בערעור טען המערער, בין היתר, כי שגה בית המשפט המחוזי בקבעו כי המערער הסכים לחילוט; וכי ממילא אין סמכות להורות על חילוט הרכוש מכוח הוראות חוקים שהאישומים לפיהם נמחקו.

בפסק דינו, קיבל בית משפט זה את הערעור בעניין זה. בית המשפט ציין כי קיים ספק האם המערער אכן הסכים כי הרכוש שנתפס יחולט; והוסיף וקבע כי ממילא, לא היה מקום להורות על חילוט הכספים לפי חוק איסור הלבנת הון. בית המשפט נימק את קביעתו באומרו כי:

"אמנם בכתב האישום המקורי יוחסו למערער עבירות על פי חוק איסור הלבנת הון וחוק מאבק בארגוני פשיעה, אך אלה הוסרו הימנו כאשר גיבשו הצדדים את הסדר הטיעון שבעקבותיו הוגש נגד המערער כתב אישום מתוקן. במצב דברים זה ומשחוק איסור הלבנת הון אינו חל עוד על המקרה ברי כי קיים קושי בחילוט כספים מכוח הוראותיו" (שם, בפסקה 31 לפסק דינו של השופט ט' ג'ובראן).

47. סבורני כי בדומה לעניין נחמיאס, כך גם בענייננו, משעה שבמסגרת הסדר הטיעון נמחקו מכתב האישום האישומים לפי חוק איסור הלבנת הון, נשמט הבסיס החוקי להחזקת הכספים שנתפסו על בסיס פקודת הסמים המסוכנים (שכאמור, חלה על תפיסה זמנית לצורך חילוט לפי חוק איסור הלבנת הון), בחילוט זמני. לדעתי, בשלב זה, ככל שחפצה המדינה להמשיך ולהחזיק בכספים שנתפסו עד לצו החילוט הניתן במסגרת גזר הדין, היה עליה להגיש בקשה מתאימה (ראו והשוו לחוות דעתו של חברי, השופט ד' מינק, ב-ע"פ 3390/19 אביטן נ' מדינת ישראל (21.11.2019)). בקשה כאמור יכלה המדינה להגיש מכוח פקודת סדר הדין הפלילי, ובגדרה היה עליה לשכנע את בית המשפט כי הרכוש שמבוקש לתפסו הינו "שכר העבירה" כהגדרתו בפקודה זו (ראו עניין תורג'מן, פסקה 14; אבן-חן, בעמ' 233-234). ברם, בקשה כאמור לא הוגשה, והכספים נותרו מוחזקים בחילוט זמני, ללא מקור חוקי התומך בהחזקתם, עד למתן גזר דינו של בית משפט קמא.

48. לא אכחד כי חכתי בדעתי האם הפגם המתואר לעיל אינו מצדיק את קבלת הערעור במלואו, ומטעם זה בלבד. יחד עם זאת, הגעתי למסקנה כי אין מקום לעשות כן, מהטעם שלהלן: אף שממועד כריתת הסדר הטיעון ועד למתן גזר דינו של בית משפט קמא הוחזקו הכספים בחילוט זמני שלא כדין, אין חולק כי בעת מתן גזר הדין היו הכספים קיימים בפועל ונגישים לחילוט. בשלב זה, מרביתם של הכספים הוחזקו בקרן החילוט, וחלקם הוחזקו בידי עורכי הדין (במסגרת ההסדר הספציפי שהוסכם בעניין זה). במצב דברים זה, היה מוסמך בית משפט קמא להורות על חילוט הכספים מכוח סעיף 297 לחוק העונשין. בכך שונה ענייננו מן המקרה שנדון בעניין נחמיאס, שבו ההרשעה הייתה בעבירה שלפי פקודת מס הכנסה, אשר אינה כוללת הסדר חילוט כלל.

לכן, משעה שבמועד מתן גזר הדין ניתן היה, בפועל, לחלט את הכספים, העובדה שבמשך תקופה מסוימת לאחר כריתת הסדר הטיעון הוחזקו הכספים בלא עילה, אינה מקנה להם "חסינות" מפני חילוט ואינה שוללת את סמכותו של בית המשפט להורות על חילוטם.

יחד עם זאת, כפי שיפורט להלן, לעובדה כי במועד כריתת הסדר הטיעון נשמט הבסיס החוקי לחילוט הזמני, כך שיש לראות בו כחילוט זמני שפקע במועד זה, יש משמעות לעניין מי מן הצדדים הטוענים לזכות בכספים אלו. לכך אפנה עתה.

ב. זכויותיה של חוצבים

49. משעה שענייננו ב-"חילוט בשווי", מכוח סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, עליי לבחון תחילה אם לחוצבים זכות קניינית או מעין קניינית ברכוש, ובהמשך, אם יתברר כי התשובה לשאלה זו שלילית, לבחון אם היא מחזיקה בזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש, ואם ישנם "נימוקים מיוחדים" להימנע מחילוט, כפי שאלה פורשו ביחס לסייג הקבוע בסעיפים 21(א) ו-21(ד) לחוק איסור הלבנת הון.

50. כזכור, טענת חוצבים כי יש לה זכות קניינית בכספים מושא החילוט, מבוססת על העיקול שהוטל לבקשתה, עיקול שאושר משניתן פסק הדין בתביעת חוצבים. ברם, כפי שקבע גם בית משפט קמא, לא כך הדבר. עיקול הינו "פעולה משפטית, המופנית נגד בעליו של נכס או מחזיק בנכס, שנועדה להגביל את סחירות הנכס ואת יכולת השימוש בו, כדי שהתובע או הזוכה יוכל להיפרע מחוב המגיע לו" (רע"א 8622/13 המוסד לביטוח לאומי נ' שחר, פסקה 13 לפסק דינו של השופט נ' הנדל (7.9.2016) (להלן: עניין שחר); דוד בר-אופיר הוצאה לפועל הליכים והלכות – כרך ב 613 (2025)). העיקול כשלעצמו אינו מקנה לתובע או לזוכה זכות מהותית בנכס המעוקל. המדובר בזכות דיונית גרידא המהווה מחסום משפטי, שמטרתו למנוע מבעל הנכס או מהמחזיק בנכס לסכל את פירעון החוב (שס). בתוך כך, הודגש בפסיקה כי:

"כל עוד לא נגבו כספי החוב המעוקל מידי בעלי הנכס או הצד השלישי המחזיק בו, מעמדו של הזוכה-המעקל הוא כמעמד מעקל שפתח בהליכים ואין הוא בעל זכות קניינית כלשהי בנכס" (עניין שחר, פסקה 13 לפסק דינו של השופט נ' הנדל; ההדגשה הוספה – "כ").

עוד צוין בפסיקתו של בית משפט זה, ביחס למהותו של הטלת עיקול, כי:

"הטלת עיקול אינה משעבדת לבעל החוב – את הרכוש שעוקל, אלא העיקול רק מונע את בעל הנכס מלהוציא מעוקל מרשותו או לשעבדו לאחר" (ע"א 382/65 סיגלוב נ' עציון, קואופרטיב לעבודות עץ בע"מ, פ"ד (1) 442, 446 (1966)).

ואמנם, בעניין חורש נקבע כי העובדה שעל הכספים מושא החילוט הוטל עיקול עובר לתפיסתם, על-ידי הטוען לזכות אובליגטוריות מוכרעת בהם, אין בה, כשלעצמה, כדי "לשדרג" את זכותו לכדי זכות קניינית או מעין קניינית (שס, בפסקה 15).

51. ואולם, הקביעה כי חוצבים אינה מחזיקה בזכות קניינית או מעין קניינית בכספים מושא החילוט, אינה סוף פסוק. כאמור לעיל, להשקפתי, ה-"טוען לזכות ברכוש" שיש

כוונה לחלוטו מכוח סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין אינו חייב לאחוז בזכות קניינית או מעין קניינית דווקא. אלא, יכול הוא להיות גם מי שמחזיק בזכות אובליגטורית מוכרעת, ובלבד שיעלה בידו להציג קיומם של "נימוקים מיוחדים" המצדיקים הימנעות מהחילוט.

בענייננו, אין חולק כי במסגרת פסק הדין בתביעת חוצבים, רכשה חוצבים זכות מוכרעת בכספי חברת ביבי כבישים, בשיעור של 1,977,873 ש"ח. השאלה אפוא, הינה האם קיימים "נימוקים מיוחדים" המצדיקים את שחרור כספים אלו, או את חלקם, לידיה.

52. כפי שציינתי לעיל, סבורני כי בחינת קיומם של "נימוקים מיוחדים" המצדיקים הימנעות מחילוט מכוח סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין, צריכה להיעשות לאור הפרשנות שניתנה לתיבה זו, ביחס לסעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון. החריג המאפשר הימנעות מחילוט מפאת קיומם של "נימוקים מיוחדים" הקבוע בסעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון, כונה בפסיקתנו "חריג שיקול הדעת". חריג זה פורש כמקנה לבית המשפט מרחב שיקול דעת מצומצם למדי. כך, בפסק הדין בעניין חביץ', קבע המשנה לנשיאה א' ריבלין כי:

"נימוק מיוחד" המצדיק מניעת חילוט או גריעה ממנו עשוי להימצא במקום שבו הצורך להפנות את הרכוש התפוס, לטובת הקטנת הפגיעה החברתית שנגרמה מהפעילות העבריינית, עולה על הצורך ליצור הרתעה" (שם, בפסקה 9 לפסק דינו).

על כך הוסיף המשנה לנשיאה א' ריבלין, כי:

"אם כי לא באנו למצות את המקרים שעשויים להוות 'נימוק מיוחד' המצדיק מניעת חילוט, עצם הפגיעה המוסבת לנושה מחילוט רכושו של נידון אינה עולה כשלעצמה כדי 'נימוקים מיוחדים' המצדיקים למנוע חילוט. פגיעה זו היא המחיר המובנה של הסדר חילוט אפקטיבי בעבירות של הלבנת הון. על נושים הטוענים ל'נימוקים מיוחדים' להצביע על פגיעה החורגת מעבר לפגיעה המובנת מאליה בהם, אף אם היא קשה (שם, בפסקה 10 לפסק דינו).

בעניין בלווא, הוסיף השופט ע' פוגלמן על הגדרתו של המשנה לנשיאה א' ריבלין, וציין כי: "אני סבור כי בגדרי התיבה 'נימוקים מיוחדים' יכולים לבוא גם שיקולים פרטניים הנוגעים לנאשם עצמו ולהליך שננקט בעניינו" (שם, בפסקה 46 לפסק דינו בערעור על גזר הדין). אף שהדברים נאמרו ביחס לשיקולים פרטניים הנוגעים לנאשם, סבורני כי הם יפים, ואף מקל וחומר, ביחס לצדדים שלישיים המושפעים מהחילוט.

גישה מרחיבה (ביחס לזו המובעת בפסק הדין בעניין חביץ) ניתן למצוא גם בפסק הדין בעניין חורש. שם, ציין השופט א' א' לוי כי לעמדתו, תשובה לקושי הגלום בפגיעה בנפגעים מביצוע החילוט שלא עוול בכפם, אשר יש בה לבטא איזון בין הפגיעה האמורה לבין שמירה על תכליות החילוט, ניתן למצוא, במידה רבה, בפסק הדין בעניין חביץ, "ובלבד שזו תיושם שלא בקומץ-יד, כי אם מתוך ראייה של מהותו ושל תכליתו" (שם, פסקה 11).

הנה כי כן, בפסיקה הנוגעת לסעיף 21(ד) לחוק איסור הלבנת הון, נקבע כי על הטוען לקיומם של "נימוקים מיוחדים" להראות כי ניתן להגשים את תכלית החילוט באמצעי שפגיעתו בו תהיה מצומצמת יותר; להצביע על שיקולים פרטניים המתייחסים אליו באופן אישי, או להליך שהתקיים בעניין החילוט, המלמדים כי החילוט יגרום לו פגיעה ייחודית (ראו: פסק הדין בעניין הסעד הזמני, פסקה 12 לפסק דינו של השופט י' אלרון; עניין חורש, פסקה 9(ה); בש"פ 3281/13 מדינת ישראל נ' כהן, פסקה 8 (23.6.2013)). לעמדתי, דין דומה צריך לחול גם ביחס ל-"נימוקים המיוחדים" עליהם צריך להצביע טוען לזכות אובליגטורית מוכרעת ברכוש מושא חילוט, שמבוקש לבצעו לפי סעיף 297(א)(2) לחוק העונשין.

53. כמתואר לעיל, בערעורה הצביעה חוצבים על מספר רב של נימוקים שלדידה יש מקום לראות בהם "נימוקים מיוחדים" המצדיקים את שחרור כספי הזכייה לידיה של חוצבים (עד לסכום החוב הפסוק לטובתה). עם זאת, להשקפתי די בנימוק אחד כדי להצדיק את שחרור הכספים הנ"ל לידיה. כוונתי לנימוק שעניינו בפגם המתואר לעיל בעניין המשך החזקת הכספים שנתפסו במסגרת החילוט הזמני, לאחר שבמסגרת הסדר הטיעון נמחקו מכתב האישום כלל סעיפי האישום פרט לזה שעניינו בעבירת מתן שוחד.

כפי שכבר צוין, עם מחיקת האישומים לפי חוק איסור הלבנת הון בהתאם להסדר הטיעון שנחתם ביום 31.5.2021, ובהכרעת הדין שניתנה, בהתאם, באותו היום, פקע הבסיס החוקי להחזקת הכספים בקרן החילוט. במועד זה כבר היה בידי חוצבים עיקול תקף ומאושר, אשר הוטל ביום 14.11.2018 ואושר למעשה עם קבלת תביעתה נגד ביבי כבישים ביום 31.12.2020 (ראו: תקנה 107 לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018; רע"א 9779/06 חלאילה נ' עיריית אלשאגור, פסקה 19 לפסק דינו של השופט ס' ג'ובראן (14.1.2009)). משמעות הדבר היא כי אילו הרכבת הייתה עדיין מחזיקה בכספים, חוצבים הייתה רשאית בשלב זה לממש את העיקול המאושר ולקבל את הכספים המגיעים

לה לידיה. העובדה שמטעמי השמירה על ערך הכספים הם הועברו לקרן החילוט אינה משנה ואינה יכולה לשנות את האמור לעיל.

בנסיבות אלו, ברי כי מה שהביא לכך שהכספים שבהם זכתה חוצבים אינם מצויים כיום בידיה הוא התנהלות המדינה, שהמשיכה להחזיק בכספים ללא בסיס חוקי. לשיטתי, עובדה זו כשלעצמה מהווה "נימוק מיוחד" המצדיק להחריג את הכספים שבהם מוקנית לחוצבים זכות "מוכרעת" מן החילוט שהורה עליו בית משפט קמא, ולהורות על שחרורם לידיה.

האמור מייתר את הצורך לדון בנימוקיה האחרים של חוצבים ולרבות עניין שחרור הסך של 1,500,000 ש"ח מכספי החילוט (וראו להלן), ועובדת היות חוצבים חברה בפירוק.

54. אשר על כן, אציע לחבריי כי ערעורה של חוצבים יתקבל במלואו, כך שמסך החילוט עליו הורה בית משפט קמא יועבר לידי חוצבים סכום של 1,977,873 ש"ח.

ג. זכויותיהם של עורכי הדין

55. ומכאן לעניינם של עורכי הדין. כאמור לעיל, לטענת עורכי הדין, חרף קביעתו של בית משפט זה, בפסק הדין בעניין הסעד הזמני, יש בידם זכות קניינית או מעין קניינית בכספי הזכייה, על יסוד דוקטרינת הערבוב, חיבור ושינוי נכסים, החלה לטענתם על זכויותיהם בכספי הזכייה. זאת, מכוח שילוב של סעיפים 4, 5, 6 ו-13 לחוק המיטלטלין (להלן: הדוקטרינה; יצוין כי עורכי הדין נסמכו בטענותיהם לעניין זה על ניתוח המקרה במאמרם של ברק ורדי ורונית לויין-שנור ערבוב זכויות, חיבורם ושינויים (גרסת 23.12.21, טרם פורסם), שנכתב בעקבות פסק הדין בעניין הסעד הזמני).

לטענת עורכי הדין, תפיסת מלוא כספי הזכייה הובילה לכך שלא ניתן עוד להפריד בין חלקה של ביבי כבישים לבין חלקם של עורכי הדין בכספים, ולכן יש לראות בהם נכס "מעורבב", במשמעות סעיף 4(א) לחוק המיטלטלין, כך שלפי הוראות הסעיף עורכי הדין מחזיקים בזכות קניינית בשיעור של 20% מכספי הזכייה. לחלופין, טענו עורכי הדין כי מאחר שעבודתם שינתה באופן מהותי את הזכות החוזית שהייתה לביבי כבישים כלפי רכבת ישראל, והפכה אותה לזכות קניינית בשווי כספי הזכייה, הרי שלפי סעיף 6 לחוק המיטלטלין מוקנית להם זכות קניינית ב-20% מהכספים.

56. טענתם של עורכי הדין לפיה מוקנית להם זכות קניינית או מעין קניינית בכספי הזכייה נדונה ונדחתה בפסק הדין בעניין הסעד הזמני. איני רואה כל בסיס לטענתם של

עורכי הדין ל- "שינוי נסיבות" המצדיק לשוב ולדון באותה טענה, וכך גם באשר לטענה לפיה לא ניתנה לעורכי הדין הזדמנות נאותה לטעון את טענותיהם בנושא.

די באמור לעיל כדי לדחות את טענתם של עורכי הדין לזכות קניינית או מעין קניינית בכספי הזכייה. הרבה מעבר לצורך אתיחס להלן גם ללבוש המשפטי שניתן לאותן טענות, במסגרת הערעור שבפנינו.

57. סעיף 4(ג) לחוק המיטלטלין מצמצם את תחולת הוראות סעיף 4 לחוק זה, כך שיחולו רק "באין הסכם אחר בין הצדדים". הסכם שכר הטרחה שנחתם בין עורכי הדין לבין ביבי כבישים מסדיר את חלוקת הזכויות בין הצדדים, וקובע את התמורה שיקבלו עורכי הדין על שירותיהם, כמו גם את אופן קבלתה (ראו, למשל: פסק הדין בעניין הסעד הזמני, פסקה 17 לפסק דינו של השופט י' אלרון). לכן, לדעתי יש לראות בהסכם שכר הטרחה "הסכם אחר בין הצדדים", אשר מוציא את עניינם מתחולת סעיף 4(ג) לחוק המיטלטלין.

כך, גם באשר ליתר הסעיפים דנן, שתחולתם, לפי סעיף 13 לחוק המיטלטלין, מוגבלת למקרים שבהם "אין בחוק אחר הוראות מיוחדות לענין הנדון". בענייננו, חוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן: חוק לשכת עורכי הדין), מקדיש פרק שלם להסדרת ענייני שכר הטרחה שגובים עורכי דין מלקוחותיהם, ובכלל זאת קובע, בסעיף 88 לחוק, זכות לעיכוב כספי לקוח על-ידי עורך דינו, להבטחת תשלום שכר טרחה. יוזכר כי האפשרות להתקיימות התנאים לעיכוב שכר הטרחה לפי סעיף זה בענייננו אף נטענה ונדונה בהליך בעניין הסעד הזמני, ולבסוף נדחתה על-ידי בית משפט זה (פסק הדין בעניין הסעד הזמני, פסקה 17 לפסק דינו של השופט י' אלרון ופסקה 3 לפסק דינו של השופט ע' גרוסקופף). בערעורם עתה לא עלה בידי עורכי להצביע על שינוי שחל מאז שניתן פסק הדין בעניין הסעד הזמני, המצדיק קביעה אחרת מזו שנקבעה שם לעניין היווצרותו של עיכוב בכספי שכר הטרחה. משכך, לא מצאתי לדון באפשרות זו.

על רקע האמור לעיל, מצאתי כי הדוקטרינה אינה חלה על היחסים בין עורכי הדין לבין ביבי כבישים, וגם משום כך יש לשוב ולקבוע כי עורכי הדין אינם מחזיקים בזכות קניינית או בזכות מעין קניינית בכספי הזכייה. משזו מסקנתי, אעבור עתה לבחינת קיומה של זכות אובליגטורית מוכרעת, ולשאלה אם עלה בידי עורכי הדין להראות "נימוקים מיוחדים" להימנע מחילוט חלקם הנטען בכספים.

58. בהודעתם מיום 23.3.2025 (לאחר הדיון בערעור דנן), עדכנו עורכי הדין בדבר פסק הדין בתביעת שכר הטרחה, שניתן בעניינם יום קודם לכן, המקנה להם, לפי הנטען,

זכות אובליגטורית מוכרעת בכספי הזכייה. כלומר, הזכות המוכרעת בכספי הזכייה התגבשה, רק אחרי שניתנה ההחלטה בסוגיית החילוט בבית המשפט המחוזי, ואף לאחר שהתקיים דיון בפנינו, בהליך הערעור על החלטה זו. עיתוי זה מעורר שאלה בדבר המועד האחרון להתגבשות זכות מוכרעת ברכוש שמבוקש לחלוט, שלאחריו לא יהיה נכון להתחשב עוד בגיבושה של זכות כזו לעניין החילוט. בעניין ניצני, עמד בית משפט זה על החשיבות שבהגבלת מועד התגבשות הזכות המוכרעת, על מנת למנוע סרבול של הליכי החילוט והארכתם שלא לצורך, שעשויה לפגוע גם בזכותם של הטוענים לזכות שזכותם כבר הוכרעה (ע"א 8487/09 ניצני נ' מדינת ישראל, פסקה 22 (27.10.2013) (כאן ולהלן: עניין ניצני)). יחד עם זאת, בעניין ניצני התחשב בית המשפט בזמן הקצר שהוקצב לנושים עד למועד האחרון לאישור תביעות החוב שלהם, ובהתאם קבע פרק זמן נוסף של 60 יום ממועד מתן פסק הדין בערעור, בגדרו יכלו הנושים לקבל הכרעה כאמור ולהציגה במסגרת התנגדותם לחילוט (שס).

במקרה דנן, אף שפסק הדין בתביעת שכר הטרחה התקבל בשלב מאוחר בהליך שבפנינו, ניהול התביעה במקביל להליכים בעניין החילוט לא עיכב את ההליכים לעניין החילוט, שנמשכו במנותק מקצב התקדמות התביעה, ולא הביא להתארכותם או לסרבולם. כאמור, תביעת שכר הטרחה הוכרעה בעוד הליך הערעור על ההחלטה שניתנה בסוגיית החילוט תלוי ועומד בפנינו. כמו כן, בטענותיה בפנינו, התייחסה המדינה, "למען הזהירות" לגישה, גם לאפשרות שייקבע כי לעורכי הדין זכות מוכרעת, והדיון לא הסתמך על כך שבאותו מועד טרם הוכרעה תביעת שכר הטרחה. על יסוד כל אלה, סבורני כי יש לקבוע שהתגבשות הזכות המוכרעת בפסק הדין בתביעת שכר הטרחה לא חרגה מהמועד האחרון לכך, ועל כן יש לקבוע כי עורכי הדין מחזיקים בזכות אובליגטורית מוכרעת לשכר טרחה, מביבי כבישים, בסך של 2,500,000 ש"ח.

59. משקבעתי לעיל כי לעורכי הדין יש זכות אובליגטורית מוכרעת, עליי לעבור לבחון אם אכן מתקיימים בעניינם של עורכי הדין גם "נימוקים מיוחדים". אחת הטענות המרכזיות של עורכי הדין לעניין "הנימוקים המיוחדים" החלים בעניינם, נוגעת לתרומה המרכזית שהייתה לעורכי דין להיווצרות כספי הזכייה בהליך האזרחי נגד הרכבת. תחילה, אציין כי טענה זו חופפת במידה רבה לטענת עורכי הדין כי יש לקבוע כי הם מחזיקים בזכות קניינית או מעין קניינית בכספי הזכייה. ואמנם, כשם שסברתי כי תרומת עורכי הדין להיווצרות כספי הזכייה אינה מצדיקה הכרה בזכות קניינית בכספים אלו, כך אינני סבור כי יש לראות בתרומה זו כ-"נימוק מיוחד" המצדיק את שחרור הכספים האמורים לידי עורכי הדין.

ביסודו של דבר, אינני מקבל את טענתם של עורכי הדין כי תרומתם ליצירת כספי הזכייה שונה או גדולה מתרומתם של גורמים אחרים שהיו מעורבים בפרויקט, ואשר בזכות פועלם קמה לביבי כבישים הזכאות לכספים מרכבת ישראל. כך, לא ברור לי מדוע יש לראות, ככלל, בתרומת עורכי הדין תרומה מכרעת יותר מזו של, לדוגמה, קבלני המשנה שביצעו את עבודות הפרויקט בפועל; מדוע תרומתם עדיפה על פני תרומת הספקים שסיפקו את חומרי הגלם ששימשו לביצועו; או מדוע היא רבה מזו של חברת כוח האדם שסיפקה את העובדים שנדרשו לצורך השלמתו. עורכי הדין לא סיפקו כל תשובה משכנעת לשאלות אלו, ודומני כי לא בכדי. נוכח האמור, אינני סבור כי תרומתם של עורכי הדין להיווצרות כספי הזכייה, מהווה "נימוק מיוחד" המצדיק את שחרור הכספים לידיהם.

60. טענה נוספת שהעלו עורכי הדין (אליה הצטרפה גם לשכת עורכי הדין), הינה כי הבטחת תשלום שכר הטרחה לעורכי דין, גם במצב של חילוט, חיונית להגנה על זכות הגישה לערכאות של בעלי דין. זאת, על מנת למנוע מצב שבו עורכי דין יחששו לייצג בעלי דין שכספי תביעותיהם עשויים להיות מחולטים.

אכן, אין מחלוקת על חשיבותו של הייצוג המשפטי להגשמת הזכות להליך הוגן (וראו, למשל: בג"ץ 8647/22 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משרד הרווחה והביטחון החברתי, פסקאות 50-52 לפסק דינו של חברי, השופט י' אלרון (18.9.2025)) ואולם, בענייננו, לא מצאתי כי מתעורר חשש ממשי לפגיעה בזכויותיהם של בעלי דין, העולה כדי "נימוק מיוחד" למניעת החילוט.

כשלעצמי, איני בטוח כי שילוב הנסיבות המתקיימות במקרה דנן הוא כה נפוץ עד שהוא עשוי לעורר את ההשפעה הנרחבת לה טוענים עורכי הדין. ככלל, כאמור, זכותם של עורכי דין לקבל שכר טרחה מוגנת מכוח זכות העיכבון הסטוטורית הקבועה בסעיף 88 לחוק לשכת עורכי הדין. אם כך, התרחיש ממנו מזהירים עורכי הדין בטענתם מחייב לא רק כי ידע עורך הדין מבעוד מועד על האפשרות שכספי התביעה מהם הוא מבקש לגבות את שכר טרחתו ייתפסו או יחולטו, אלא גם כי הדבר יקרה לפני שחלקו בכספי התביעה יגיע לידי. עוד יש לזכור כי עורכי דין הם נושים וולונטריים, וממילא התקשרותם עם הנזקקים לייצוג משפטי נעשית מבחירה ולעיתים אף מתוך מודעות לסיכונים הכרוכים בכך. בנוסף, עורכי דין הם שחקנים מתוחכמים ומנוסים המודעים היטב לדין החל ולסיכונים הטמונים בעסקה שהם מתקשרים בה, לרבות הסיכון לחילוט כספי הזכייה בתביעה נשוא הייצוג המשפטי. יתר על כן, סיכון כאמור ניתן להפחית ואף לאיין ביותר מאמצעי משפטי אחד, בו ניתן לנקוט מראש (ולרבות על דרך יצירת משכון

או המחאת זכות). מכלול זה מוביל למסקנה כי עורכי דין, מעצם טיבם, חשופים פחות לסכנות הכרוכות בחילוט מאשר נושים אחרים. זאת, שכן באפשרותם לעצב את הסכם שכר הטרחה עם לקוחותיהם ולנקוט בצעדים משפטיים שיינקטו בהקשרו, באופן שמחסן, או לכל הפחות ממצער, את חשיפתם לפגיעה במקרה של חילוט.

על יסוד האמור, איני סבור כי החשש עליו מצביעים עורכי הדין חורג מן החשש העשוי להתעורר ביחס לכל ספק שירות אחר, ואולי אף פחות מכך. משכך, איני רואה בו "נימוק מיוחד" להימנע מחילוט (השוו: פסק הדין בעניין הסעד הזמני, פסקה 1 לחוות דעתו של השופט נ' הנדל והאסמכתאות שם).

61. עוד נטען כי יש לראות ב-"שתיקתה" של המדינה לאורך ניהול ההליך הפלילי נגד המשיבים כהסכמה להמשך עבודתם של עורכי הדין בהליך האזרחי נגד הרכבת, וזאת בהיקש מפסק הדין שניתן בעניין רע"א 6649/04 ארגון הקניות של מושבי הדרום והמרכז בע"מ נ' עו"ד אליאב (12.2.2007) (להלן: עניין ארגון הקניות). לא מצאתי לקבל טענה זו.

תחילה, יצוין כי בית משפט זה פסק לא פעם כי שיקול הדעת השיפוטי המופעל בגדרו של הליך החילוט אינו מצוי במישור האזרחי, וכי השיקולים המנחים אותו שונים מאלו המנחים הכרעה בשאלות הנוגעות לקדימות בין נושים (עניין סיטבון, פסקה 46 לפסק דינה של השופטת ע' ארבל; עניין אס. אר. אקורד, פסקה 24 לפסק דינה של השופטת ר' רונן).

זאת ועוד. לדעתי, במקרה דנן אין מקום להקיש אף מנסיבותיו הקונקרטיות של פסק הדין הנ"ל לענייננו. בעניין ארגון הקניות, המפרק, אותו מבקשים עורכי הדין להקביל למדינה בהליך שבפנינו (הקבלה שאף היא מוקשית בעיניי), עודכן בפירוט ובאופן שוטף בפעולות הגבייה שנעשו, ושתק לגביהן (שם, פסקה 8). בענייננו, כתב האישום ובקשת החילוט הרלוונטית הוגשו, בהתאמה, בימים 10.2.2019 ו-13.2.2019. מועדים אלו מאוחרים למועד מתן פסק הדין לטובת ביבי כבישים וכנגד רכבת ישראל בבית המשפט המחוזי (בו נפסק לזכות ביבי כבישים סכום גבוה פי כמה מזה שנותר לאחר פסק הדין בערעור), ואף מאוחרים למועד תחילת הליכי הערעור. נסיבות אלו שונות בתכלית השינוי מאלו שעמדו ביסוד פסק הדין בעניין ארגון הקניות.

62. לפי טענה נוספת שהעלתה לשכת עורכי הדין, בהקשר הנדון יש לראות בשכר טרחת עורכי הדין כ-"שכר עבודה", שזוכה, לטענת הלשכה, להגנה במסגרת הליכי חילוט. איני סבור שטענה זו מבססת "נימוק מיוחד" להימנע מחילוט חלקם הנטען של

עורכי הדין בכספים, ולא מצאתי לנכון להידרש במקרה שבפנינו לשאלת דינו של שכר עבודה כ- "נימוק מיוחד" להימנע מחילוט.

הטעם לכך הוא שבין עורכי דין לבין לקוחותיהם לא מתקיימים יחס עובד-מעסיק (כך ככלל וכך, במובהק, בנסיבות העניין דנן), ועורכי דין אינם מצויים, ביחסיהם מול לקוחותיהם, בעמדת נחיתות המצדיקה התחשבות מיוחדת שאינה ניתנת לספקים ולנותני שירות אחרים.

63. עוד יצוין, כי "הנימוק המיוחד" שהוזכר לעיל כמתקיים בעניינם של חוצבים, בדבר הפגם שבהמשך החזקת כספי הזכייה לאחר מחיקת האישומים לפי חוק איסור הלבנת הון בכתב האישום המתוקן, אינו מצדיק להימנע מחילוט גם בעניינם של עורכי הדין. זאת, מאחר שבניגוד לחוצבים, אשר במועד חתימת הסדר הטיעון כבר החזיקה בעיקול מאושר על חלק מהכספים, בעניינם של עורכי הדין, לכל אורך התקופה שבה הוחזקו כספי הזכייה ללא בסיס חוקי (עד להטלת החילוט הסופי בגזר הדין מיום 28.4.2022), טרם ניתן פסק דין בתביעתם לתשלום שכר הטרחה. למעשה, כל שהיה בידי עורכי הדין בתקופה זו הוא עיקול זמני, שהוטל לבקשתם ביום 28.6.2021, במסגרת תביעת שכר הטרחה, קרי – לאחר כריתת הסדר הטיעון. בהתאם לכך, גם אילו היו כספי החילוט נותרים בידיה של רכבת ישראל, לא הייתה לעורכי הדין הזכות לקבל מרכבת ישראל את חלקם הנטען בכספים אלו, עד לצו החילוט שניתן במסגרת גזר הדין.

64. עם זאת, סבורני כי בכל זאת ישנו "נימוק מיוחד" אחד המתקיים בעניינם של עורכי הדין, והוא הפגיעה שנגרמה להם, כנושי החברה, עקב הסדר הטיעון: כמתואר לעיל, בהסדר הטיעון שנכרת בין המדינה לבין המשיבים, נקבע כי סכום של 1,500,000 ש"ח מהכספים שנתפסו יועבר בנאמנות לעו"ד שגב, בא-כוח המשיבים בהליך הפלילי, ולאחר גזר הדין ישוחרר לידי בוזגלו.

תחילה, יודגש שהסכום שהוסכם כי ישוחרר לידי בוזגלו, נלקח למעשה מכספי הזכייה שנתפסו, שהזכות בהם נתונה לביבי כבישים, ולא לבוזגלו עצמו. לכך יש להוסיף כי בשלב שבו הסכימה המדינה לשחרר סכום של 1,500,000 ש"ח מכספי הזכייה של ביבי כבישים, במסגרת הסדר הטיעון, כבר היה ידוע (ולמצער צפוי) כי ביבי כבישים לא תוכל לעמוד בחובותיה כלפי כלל נושיה.

בנסיבות אלו, שחרור סך של 1,500,000 ש"ח מכספי החילוט, לידי בוזגלו, היא פעולה אשר לדעתי מקימה לעורכי הדין טענה של ממש.

אבהיר את הדברים: לעניין פעולת החילוט עצמה, ניתן היה לבצע את אשר הוסכם במסגרת הסדר הטיעון (לולא נקבע בו אחרת), בשתי דרכים: הדרך האחת – להסכים על חילוט בסך של 8,500,000 ש"ח; הדרך השנייה – לחלט סך של 10,000,000 ש"ח, ולשחרר לאחר מכן 1,500,000 ש"ח מהרכוש שחולט.

אלא שבין שתי דרכים אלו קיים הבדל מהותי ביותר, במיוחד נוכח הדרך בו סוכם לבצע את המהלך: אילו הייתה נבחרת הדרך האחת – היה נותר סכום של 1,500,000 ש"ח, מכספי הזכייה, שהיה עומד לרשות ביבי כבישים, ולמעשה לרשות נושיה, ולענייננו – לרשות עורכי הדין, שאף הטילו עיקול על כספים אלו. לעומת זאת, בדרך השנייה, משוחרר הסך של 1,500,000 ש"ח לידי בוזגלו באופן העוקף את זכויות נושיה של ביבי כבישים, ולענייננו – את עורכי הדין.

ובמילים אחרות: הסדר הטיעון, הינו הסדר שבין המדינה, ביבי כבישים ובוזגלו, הפוגע בזכויותיהם של עורכי הדין, שכן עדיפותה של המדינה במסגרת החילוט שימשה כדי "לדלג" על זכויותיהם של עורכי הדין (בכל הנוגע לסך של 1,500,000 ש"ח ששוחרר לבוזגלו). בפגיעה זו יש גם כדי לתת תחת תכליות החילוט, שכן בהתאם להסדר הטיעון הכספים שיועדו לחילוט, אינם מועברים למדינה, וגם לא לנושי העברייני שהורשע, אלא לעברייני המורשע עצמו. לכן, סבורני כי האמור לעיל מהווה "נימוק מיוחד" בהקשר בו עסקינן.

יצוין כי עורכי הדין שמו דגש, בטיעוניהם, על כך שהסך של 1,500,000 ש"ח שוחררו בפועל לידי בא-כוח המשיבים בהליך הפלילי, כתשלום שכר טרחתו, כאשר לטענתם זו הייתה מלכתחילה ההסכמה בין המשיבים לבין המדינה. עורכי הדין רואים בדבר משום העדפת עורך דין אחד שנתן שירות משפטי על פני עורך דין אחר שנתן שירות משפטי. המדינה, מצידה, מכחישה את הטענה שזו הייתה מהות ההסדר מלכתחילה, וטוענת כי עניין שחרור הכספים שיועדו לבוזגלו לידי מייצגו בהליך הפלילי, נעשה רק לאחר אישור ההסדר. איני רואה חשיבות למחלוקת זו (הגם שיש בה כדי להוסיף "צבע" מסוים), שכן להשקפתי, די בהסכמה לשחרר את הכספים לידי בוזגלו.

65. התוצאה של האמור הינה שיש לדעתי לקבל, בחלקו, גם את ערעור עורכי הדין. זאת, על דרך הפחתת סכום החילוט ב-1,500,000 ש"ח, והעברת סכום זה לידי עורכי הדין.

66. אוסיף ואציין, בהערת אגב, כי לא התייחסתי לעיל להשלכות האפשריות של עובדת היותה של ביבי כבישים בהליכי חדלות פירעון, על האמור לעיל. זאת, בהיעדר

כל טענה בהקשר זה, ובהיעדר כל פנייה או התייצבות מטעם נושיה האחרים של ביבי כבישים או בעל התפקיד בהליך חדלות הפירעון בעניינה, הן לאורך כל ההליכים בבית המשפט המחוזי, הן לפנינו. ככל שתטען בעתיד טענה בהקשר זה, אדגיש כי אין לראות באמור בפסק דיננו משום הכרעה בה, לכאן או לכאן.

לפני סיום

67. כעולה מתיאור הדברים דלעיל, השאלות אליהן נדרשתי במסגרת הערעורים דנן, עניינן בהגנה על צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט רכוש, ולשוני הקיים בסוגיה זו בין דברי חקיקה שונים. ביחס לסוגיה זו, ציין באחד מפסקי הדין השופט א' א' לוי את הדברים שלהלן:

“אם ישנה סוגיה עליה ניתן לומר כי מתקיימים בה, זה לצד זה, הכלל ‘Hard cases make bad law’ והיפוכו, היינו, ‘Bad law makes hard cases’, הרי היא זו הנוגעת למעמד של המתנגדים לחילוט רכוש, שהושג או ששימש בעבירה. מעשה הטלאים בו נרקמו הסדרי החילוט במשפטנו והלשון המוקשית של חלקם, הובילו לכך שבחוקים שונים מעוגנות כיום הוראות חילוט נבדלות זו מזו אשר לא תמיד ניתן ליישבן האחת עם רעותה.

[...]

לוליינות משפטית ניכרת עלולה להידרש במאמץ – המתחייב – להציע תפישה רעיונית משותפת לכל אותם הסדרים, ולספק בתוך כך מענה לשלל המקרים שמספקת מציאות החיים עמה הם ביקשו להתמודד. מן הפסיקה המתגבשת בעניני חילוט הולכת ומתחוורת המסקנה כי כבר עתה קיים קושי ממשי בביסוסה של גישה קוהרנטית, המקיפה את מקרי החילוט השונים ומציידת עושי-משפט בכלים ברורים לטיפול בהם. כוחה של הפסיקה בענין זה הוא מוגבל. עיקר המלאכה מונח לפתחם של משרד המשפטים ושל המחוקק, וככל שאלה יקדימו ויתנו דעתם לדבר, כן ייטב” (עניין חורש, פסקה 6).

אף שהדברים נאמרו לפני למעלה מ-15 שנים, עד עתה טרם נחקק הסדר כולל לדיני החילוט, אשר יהיו בו כדי לפתור את הפערים ואת חוסר ההתאמות בין הסדרי החילוט הספציפיים הפזורים כיום בין דברי חקיקה שונים. אצרח אפוא את קולי למצפים לחקיקתו של הסדר כולל בעניין, על יתרונותיו, במהרה בימינו.

68. על יסוד הנימוקים אותם פירטתי לעיל, אציע לחבריי כי נקבל את הערעורים דנן במובן זה שמתוך סכום החילוט עליו הורה בית משפט קמא, יועבר לידי חוצבים סך של 1,977,873 ש"ח, וכן יועבר לידי עורכי הדין סך של 1,500,000 ש"ח.

 יחיאל כשר
 שופט

השופט דוד מינץ:

1. חברי השופט י' כשר פרש יריעה רחבה בחוות דעתו. חלק מקביעותיו במישור העקרוני מקובלות עליי. כך למשל, ומבלי לדקדק בדברים, מקובלת עליי מסקנתו בנוגע לפרשנות סעיף 297 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין) ובנוגע להסדרים שיש לקרוא לתוך סעיף זה ביחס למעמדם של צדדים שלישיים המתנגדים לחילוט.

2. אף על פי כן, אין בידי להצטרף לתוצאה אליה הגיע. הטעם לכך נעוץ בעיקרו של דבר בעובדה שלגישתי, הן המערערים בע"א 4350/22 (להלן: עורכי הדין) והן המערערת בע"א 4338/22 (להלן: חוצבים), לא הצביעו על "נימוקים מיוחדים" המצדיקים להחריג את הכספים המבוקשים על ידם מהחילוט.

3. כפי שהצביע חברי, סעיף 21(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 מקנה לבית המשפט סמכות שבשיקול דעת להימנע מחילוט רכוש "מנימוקים מיוחדים". בפסיקת בית משפט זה הוכרו שני סוגים עיקריים של שיקולים שבגינם יהיה מקום להימנע מחילוט הרכוש: הראשון, שיקולים הנוגעים לאיזון שבין הגשמת תכליות החילוט לבין הקטנת הפגיעה החברתית שנגרמה עקב הפעילות העבריינית שבגינה התבקש החילוט (ע"א 8679/06 חביץ' נ' מדינת ישראל, פסקאות 9-11 (30.12.2008) (להלן: עניין חביץ'); וראו גם בערעור הקודם שהגישו עורכי הדין לבית משפט זה: ע"א 6180/20 ד"ר משה וינברג ושות' נ' מדינת ישראל, פסקה 12 לחוות דעתו של חברי השופט י' אלרון (13.6.2021) (להלן: עניין וינברג הראשון)); השני, שיקולים הנוגעים לנאשם עצמו ולהליך שננקט נגדו (ע"פ 6339/18 בלווא נ' מדינת ישראל, פסקה 46 לחוות דעתו

של השופט ע' פוגלמן (15.1.2020) (להלן: עניין בלווא); עניין וינברג הראשון, פסקה 12).

4. כאשר לסוג השיקולים הראשון, עיון בפסיקת בית משפט זה מלמד כי הכוונה היא בעיקרו של דבר למקרים שבהם תכלית ההרתעה שביסוד החילוט נסוגה מפני הצורך "להפנות" את הרכוש התפוס לטובת הקטנת הפגיעה החברתית שנגרמה מהפעילות העבריינית מהסוג שבגינה נתפס הרכוש, ובפרט לטובת קורבנות פעילות זו (עניין חביץ', פסקאות 9-11; ע"א 8487/09 ניצני נ' מדינת ישראל, פסקאות 16 ו-25 (27.10.2013); דנ"פ 8439/10 מדינת ישראל נ' כהן, פסקה 11 (22.2.2011)). בענייננו, אין חולק כי עורכי הדין וחוצבים אינם נפגעי עבירות שביצעו משיבים 2-3 (להלן: המשיבים), וכי החוב כלפיהם אינו נוגע במישרין לעבירות שבגינן הועמדו המשיבים לדין פלילי. בכל הנוגע לחוצבים מדובר בחוב שמקורו בעבודות עפר שביצעה עבור משיבה 2 (להלן: החברה), ובכל הנוגע לעורכי הדין מדובר בחוב שכר טרחה בגין ייצוג החברה בהליך אזרחי שניהלה נגד רכבת ישראל. ברי אפוא כי ייחוד הרכוש התפוס לטובת פירעון חובות אלה לא יביא, ולו במקצת, להקטנת הפגיעה החברתית שנגרמה עקב הפעילות העבריינית מהסוג שבגינה התבקש החילוט.

5. דומה כי גם חברי ער לכך. לכן הוא מבקש לבסס את זכותם של חוצבים ועורכי הדין לנתח מהרכוש התפוס, על סוג השיקולים השני. בעניין זה מציין חברי כי הגם שבעניין בלווא דובר בהקשר זה על שיקולים פרטניים הנוגעים לנידון, הדברים שנקבעו שם "יפים, ואף מקל וחומר, ביחס לצדדים שלישיים המושפעים מהחילוט" (פסקה 52 לחוות דעתו). מבלי להידרש לעומקה של הרחבה זו, שכלל אינה מובנת מאליה, היא מעוררת לטעמי קושי רבתי במקרה שלפנינו.

6. כאמור, חוצבים ועורכי הדין הם נושים של החברה. סוגיית זכאותם של נושי הנידון בפלילים לטעון למניעת החילוט נדונה בעניין חביץ', שם הובהר כי הגם שכלל הנושים (שבידם "זכות מוכרעת") רשאים לטעון כי מתקיימים בעניינם נימוקים מיוחדים, יש ליתן למונח "נימוקים מיוחדים" פרשנות מצומצמת ביותר. עמדה זו היא שהביאה את בית המשפט לקבוע כי עצם הפגיעה הנגרמת לנושה מחילוט רכושו של נידון, אינה עולה כשלעצמה כדי נימוק מיוחד; וכי נימוק מיוחד ביחס לנושים, הוא כזה הנוגע להקטנת אותה פגיעה חברתית שנגרמה מהתופעה העבריינית. עמדתו של חברי המבקשת לאפשר לנושים לטעון לזכות גם בהיעדר קשר לתופעה העבריינית או להקטנת הפגיעה שנגרמה ממנה, חותרת תחת קביעות בית משפט זה בעניין חביץ' ותחת הרצון להימנע מ"להפוך

את החילוט לחריג, או להציב קשיים מעשיים רבים מדי על דרך מימושו" (שם, פסקה 10).

7. אכן, כפי שציין חברי, קיימים בפסיקתנו הדים לעמדה המבקשת להרחיב קמעא את הגישה שנקבעה בעניין חביץ' (וראו: ע"פ 1428/08 עו"ד אורי חורש – המנהל המיוחד של חברת דור עדן חן בע"מ (בפירוק) נ' מדינת ישראל, פסקאות 11-12 (25.3.2009)). ברם גם באותו עניין צוין כי הנימוקים שעל הנושה להציג כדי למנוע את החילוט או לגרוע ממנו נוגעים ל"רציונלים המתאימים לדבר", היינו לקידום תכליותיו העיקריות של מוסד החילוט: הרתעת עבריינים באמצעות שלילת הרווח שהפיק הנידון מהרכוש הקשור בעבירה; תיקונה של הפגיעה החברתית שהסבה העבירה; והצרת צעדיו של הנידון באמצעות פגיעה בנכסיו באופן שיקשה עליו לגייס את המשאבים הדרושים לניהול פעילות אסורה בעתיד (שם, פסקה 11; וראו גם: בש"פ 3281/13 מדינת ישראל נ' כהן, פסקה 8 (23.6.2013)). בענייננו, הנימוקים שעליהם ביסס חברי את מסקנתו הן ביחס לחוצבים והן ביחס לעורכי הדין אינם עוסקים באופן שבו העברת הכספים אליהם תקדם את תכליות מוסד החילוט, אלא נשענים על טעמים חיצוניים למוסד זה, או עוסקים באופן מימוש תכליותיו על ידי הסדר הטיעון, ובנסיבות מקרה זה איני סבור כי יש בהם כדי לבסס הצדקה לחרוג מכלל החילוט (וראו גם: רע"פ 1047/12 עו"ד מנחם רובינשטיין נ' מדינת ישראל, פסקה ט"ו (11.3.2012)).

8. עוד אוסיף, בכל הנוגע לעורכי הדין, כי המסקנה אליה הגיע חברי מעוררת קושי גם מנקודת מבטם של דיני חדלות הפירעון. ביסוד עמדתו בהקשר זה עומדת העובדה שבמסגרת הסדר הטיעון שנערך בין המדינה לבין המשיבים נקבע כי ישוחרר סך של 1,500,000 ש"ח לידי משיב 3, נושא משרה בכירה בחברה, באופן העוקף את זכויות נושיה של החברה. ברם העברת כספים לידי משיב 3 אינה בהכרח מונעת מנושיה של החברה לשים ידם על הכספים (וראו בהקשר זה: סעיפים 289-290 לחוק חדלות פירעון ושיקום כלכלי, התשע"ח-2018 (להלן: חוק חדלות פירעון); וראו גם: רע"א 6737/20 הראל נ' ד"ר שלמה נס עו"ד ורו"ח, פסקאות 1-5 לחוות דעתי (16.8.2021); דוד מינץ "עיונים באחריות נושאי משרה בתאגיד בחדלות פירעון וההצדקות לה" ספר מרים נאור 571 (2023)), כך שדווקא מסקנתו של חברי, היא שעשויה למנוע זאת מהנושים שאינם עורכי הדין. מכל מקום, וכאן העיקר – מוקשית בעיני עד מאוד המסקנה כי עקיפת זכויות כלל נושיה של החברה (או לחלופין העדפת סגורם של המשיבים) מצדיקה העדפה של נושה אחד על פני היתר בדמות העברת כלל הכספים לידיו. זאת בניגוד מוחלט לעקרונות הבסיסיים של דיני חדלות פירעון ובראשם עיקרון השוויון בין הנושים (וראו: סעיף 232

לחוק חדלות פירעון; ע"א 8158/21 שוקחה נ' עו"ד אופיר דידי, פסקאות 25-29
 ((4.1.2022)).

אם תישמע דעתי אפוא נורה על דחיית הערעורים ועל חיוב המערערים בהוצאות
 המדינה בסך של 40,000 ש"ח, שישולמו מחצית על ידי עורכי הדין ומחצית על ידי
 חוצבים.

דוד מינץ
 שופט

השופט בדימוס יוסף אלרון:

1. במחלוקת שבין חבריי, דעתי כדעת חברי השופט ד' מינץ, אשר עמדתו על
 נימוקיה, מקובלת עליי. אוסיף אפוא רק מספר הערות.

2. העברת הסכומים להם טוענים המערערים לידיהם-שלהם, חלף תשלומם
 למדינה, לא תקדם ולו במקצת את תכליות כלי החילוט (ראו פסקי דיני בע"פ
 7464/21 רוגוזניצקי נ' מדינת ישראל, פסקה 23 (16.12.2021); וכך בע"פ 2698/24 טילבר
 נ' מדינת ישראל, פסקה 44 (5.12.2024)). בהתאם, איני רואה הצדקה להעניק למערערים
 באמצעות שיקול הדעת הניתן לנו במסלול ה"נימוקים המיוחדים" עדיפות על פני נושים
 אחרים של ביבי כבישים עפר ופיתוח בע"מ (להלן: ביבי כבישים) ומנהל החברה, מר
 יהודה בוזגלו (להלן: בוזגלו).

3. אכן, ניתן להרהר אחר ההצדקה שבבסיס ההסכמה בהסדר הטיעון על העברת
 1.5 מיליון ש"ח מתוך סכום החילוט לידי בוזגלו, סכום אשר הועבר לאחר מכן לסנגורו
 כתשלום שכר-טרחה. כמובן זה אני שותף לביקורתו של חברי, השופט י' כשר (פסקה 64
 לחוות דעתו). העובדה שלעורך דין מסוים – סנגורם של ביבי כבישים ובוזגלו, שולם על
 חשבון סכום החילוט שכר טרחה כתוצאה מהסדר הטיעון, אינה מצדיקה גזירה שווה
 ביחס לעורך דין אחר. אדרבה, הקושי שהסדר זה יוצר רק יחריף באמצעות "רידוד" סכום
 החילוט פעם נוספת, באופן הגורע עוד יותר מהגשמת תכליות החילוט. ממילא, ה"נזק"

שנגרם למערערים כתוצאה מהסדר טיעון בעייתי זה אינו שונה, ודאי שלא באופן מהותי, מהנזק שעלול להיגרם לנושים אחרים. כפי שציינתי בהליך הראשון בעניין שלפנינו: "[...] איני רואה כל טעם להבחין בין חובותיו של נאשם או נידון כלפי עורך דינו לבין חובותיו כלפי נושים אחרים לעניין חילוט הכספים. במקרים שבהם עורך הדין אינו מצביע על זיקה משמעותית לכספים, כפי שהוסבר לעיל, הרי שאין בטענתו לזכות בהם כדי לגבור על האינטרס הציבורי שבתפיסתו או חילוטו" (ע"א 6180/20 ד"ר משה וינברג ושות' נ' מדינת ישראל, פסקה 14 (13.6.2021)).

4. חברי השופט כשר סבור כי ההסכמה בהסדר הטיעון על העברת 1.5 מיליון ש"ח מסכום החילוט לידי בוזגלו, מגבשת נימוקים מיוחדים המצדיקים "שחרור" סכום דומה לידי המערערים ב-ע"א 4350/22 (להלן: עורכי הדין). נימוקי יפה גם לעניין זה – הפחתת 1.5 מיליון ש"ח נוספים מסכום החילוט והעברתו לידי עורכי הדין לא תתקן את שנעשה, אלא תיצור עוול כפול ומכופל.

5. על כן, לטעמי עלינו לדחות את הערעורים ולהורות על חיוב המערערים בהוצאות המדינה כמוצע על ידי חברי, השופט ד' מינץ.

יוסף אלרון
שופט בדימוס

מבחינת התוצאה, הערעורים נדחים כאמור בחוות דעתו של השופט ד' מינץ בהסכמת השופט (בדמי') י' אלרון, כנגד חוות דעתו החולקת של השופט י' כשר.

ניתן היום, כ"ז כסלו תשפ"ו (17 דצמבר 2025).

יחיאל כשר
שופט

יוסף אלרון
שופט בדימוס

דוד מינץ
שופט